

„Varpas“ išleidžiamas
Ragainėje 20 kiekvieno
mėnesio. Metinė prekė
su prisiuntimu:

Rusijoje uždeng-
tose gromatose . 6 rubl.,
Prusuose . . . 4 mark.,
Amerikoje ir kitur 5 mark.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“
kaštuoja už kiekvieną ke-
tvirtai dalį eilutę smulkiu
raštu spaustą 20 pfen. arba
10 kap., priimami „Varpo“
išleistuvėje Ragainėj,
(Ragnit, Ostpreussen).

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Italpa: Maskolių norai, L. — Pavasaris, Suproša. — Jurgis Durnelis, lenk. parašė Brolis, liet. išv. V. K. —
Gražumas žmogaus gymyje, pagal H. Spencerį išvertė J. — Kas tai yra tauta? Ginbutis. — Audiatur et altera pars, Šernas. —
Tėvyniški varpai, Q. D. ir K. — Atminimas apie Papilę, Uola. — Mikroorganizmai. — Iš visur, Dagis. — Korespondencijos. —
Politika. — Muzika. — Gromatnyzia. — Apgarsinimai.

Maskoliu norai.

„Sbornik statej razjasniajusezich polskoje dielo po odnoszeniju k. zap. Rossii“ Vip. II. S. Szolkoviez rupinasi pertikrinti lenkus, kad jie atsisakytu nuo taip vadinamo Vakarinio krašto, žiurētu tiktai tikrosios Lenkijos ir neapleistu jos vokiečiams.

Kodėl to geidžia — tai nurodo tolesni gražus žiedai: esanti tame „Sbornike“.

Kada lietuviai užkariavo didelę dalį Gudijos net iki Juodųjų marių, mokina rašėjai Sborniko „jų buvo tik menka mažuma sulyginant su visais kunigaikštystės gyventojais — tik dvylikta dalis (iš kur tokia tikra statistika, rašytojas neparodo). Nuo to laiko sugudinimas Lietuvoje ėjo dar sparčiau (nei pirma) ir darėsi taip radikaliai, kad pradėjo nykti supratimas apie skirtumą šitų tautų“ (l. XVII). . . . Ant l. 133 randame dalinimą Lietuvos istorijos į tris periodus: 1) grynai lietuviškas iki XIII am., 2) lietuviškai-gudiškas iki 1413 m. (saimas Horodloje), 3) lietuviškai-lenkiškas. Antrame periode gudiška kultūra buvo taip išisaknojusi, kod „žmonės-gryni lietuviai jau išpažįsta pravoslaviją ir pripranta prie gudiškos kalbos. Liko tik apskelbti pravoslavija valstijos tikėjimu ir Lietuva butu suvis susigudinusi“ (134). . . . Toliaus randame išskaityta, kad 56 lietuviški kunigaikščiai išpažino pravoslaviją, 16 gudiškų kunigaikštaičių buvo istėkejusios už lietuvių kunigaikščių ir 15 lietuvių kunigaikštaičių už gudų. (146). „Taip tai, tvirtina rašytojas, pačiame gražiausiame Lietuvos laike beveik visi kunigaikščiai išpažino pravoslaviją jų giminėje nedatenka tik trijų garsių vardų: Gedimino, Keistučio ir, apgyučio Maskvos, Ostejaus“ (141). Tuojaus po tam eina išskaitymas daugybės vardų quasi-lietuvių, kurie buvę pravoslavai, bet beveik nėvienos nėra tikrai lietuviški, OS ravidės, nors

iš viso tas išskaitymas užima su viršum 8 lapelius.

„Per visą laiką — skaitome toliaus, neprigulincio buvio didėsės kunigaikštystės (ir po susivienijimu su Lenkija) gudiškas gaivalas (elementas) laikėsi stipriai daugumoje žmonių. . . . Gudiška kalba, gudiški įstatymai ir pravoslavija kaip ir pirma viešpatavo.“ (250).

Tokie tai istoriškai perlai tų Vilniaus publicistų; nesunku suprasti, koks jų siekis: jie prisilaikydami tos teisybės, kad lašas po lašui ir skylė pasidaro, sneka ir sneka visokius niekus, tikėdamiesi, kad vis šis-tas liks. Čia jie istoriškai davadžioja, kad Lietuvoje vieszpatavo gudiška kultūra ir pravoslavija.* „Jaigu seniai taip buvo tai ir dabar turi beveik taip buti, nės sunku tokius dalykus, kaip tikėjimą, kalbą etc. greitai permaintyti“, mislys nežinantis mūsų šalies skaitytojas, „tai-gi reikia tik pabausti, paspausti, tai ir paskutiniai lietuviai susimaskolįs ir pereis į pravoslaviją.“

Toje knigoje mes randame ir rodas, kaip reikia maskoliams elgtis su lietuviais; tai rodos žinomo grovo Muravjevo ir nors vienos iš jų duotos po 1830 m., kitos po 60 m. bet daugelį iš jų ir dabar pildo ir toji kniga atspaudyta, kaipo tinkanti ir šiame laike. Anot Muravjev'o — Vakarinio krašto šlėkta mažai esanti apšviesta, Žemaitijos bajorai esą status (gruby) ir mažai suprantančios galvos, o Lenkijos šlėkta pasiduodanti ir labai klausanti.

Muravjev'as, laike sumišimo, pažinęs gerai ir visų lietuvių budą; anot jo — lietuvių budas „menkas“, todėli nesunku busę (lengviaus nei Baltgudijoje) įvesti visokias reformas. Štai ir rodos: reikia statyti daug cerkvių, gerai užlaikyti pravoslavnus dvasiškuosius, spausti katal. kunigus, urėd-

*) Visoje knigoje apie lietuvius tik istoriškai kalba, o kalbėdami apie dabarnykštį laiką, suvis juos ignoroja, rodosi jų suvis nėra.

nikus, ypač augštesnius ir turinčius susinešimą su žmonėmis, skirti maskolius, spaudėti lietuvių knygas maskoliškomis litaromis ir tt. ir tt. — visų rodų neišskaitysi, ant galo to nė nereikia, nės jos abelnai žinomos. Bet negali užtylėti tokių dalykų, kurie aiškiai nebuvo dar ištarti: „išplatinimas pravoslavijos, kalba Mur., šitame krašte tai vienas iš reikalingiausių pamatinių pasielgimų, kadangi pravoslavija sujungta su gudiška tauta lyginai kaip prasmės katalikai ir lenkas neatskiriamos“. Toliaus, jis suprasedamas, kad Vakarinis kraštas turi būti suvis atskirtas nuo lenkų karalystės, nės jame turi vieszpatauti maskoliška tauta, o lenkų karalystėje viskas turi likti po įtekmę lenkiško elemento, jis prašo atskirti tą kraštą nuo Lenkijos linija, per kurią vežant daigtus reikėtu mokėti akėyžę, idant tuom aiškiai atrėžti vieną nuo kitos (317). Tarp Mur. rodų randamė ir tokias, kurios tinka ir mums. „Reikia rupėtis apšviesti ukinikus, sako jis ir, žinoma, dar pridėda „mokinant juos gudiškos kalbos ir rašto sykiu su įstatais pravoslavijos.“ Anot M-o. šitas dalykas einas jau gerai (tai 1865 metuose) ir jau įsteigta esą daug šimtų mokslinycių net Žemaitijoje. Ukinikai su dideliu noru mokinasi maskoliškai ir patys praša sav mokytojų-maskolių; jie linksmai prisideda prie įtaisymo cerkvių ir giriiasi, kad esą maskoliais. „Reikia rupėtis tikru istorijos išguldymu išnaikėti neteisingą ir priešingą mums pakraipą.“ —

Užteks tų gražių naujienų ir rodų. Dabar jau suvis aišku, kokie norai ir pažiuros tų Vilniaus publicistų. Jie rupinasi savo žandarišką mundurą pridengti mokslo suplyšusiu kyru, bet kad parašyti knygą, kurioje 490 puslapių, reikia daug darbo ir laiko, užtai sunku jiems paslėpti savo mundurą, — tik štai ir išlenda jis ir parodo jų žvėriškus norus ir instinktus. Jie jau taip perimti tos bjaurios dvasės, kad visur mato dėl savęs baises daigtus: peržiurėdami lietuviškas maldų knygas ir radę jose maldas, kurioms žmonės prašo, kad ant svieta išnyktu eretikai t. y. kad Dievas juos atverstu ant kelio teisybės pagal katalikų nuomonę, jie tuoj' surinka, kad tai esanti žvėriška malda, kaipo gimdanti neapykantą tarp žmonių, tuom tarpu žmonės kiekvieno tikėjimo taip meldžiasi. Perskaite „Žemaičių vyskupy-stėje“ Volončauskio žodžius: „vogti žemaičius išmokino žydai; ir iš tikro nėra nė vienos vagystos, kur nebutu prisidėję barzdociai“, jie vėl šaukia: „pagal sakymo prasmę, galė reiktu pasakyti žydai, o išėjo barzdociai!“ Čia jokiū budu negali pamislyti ant maskolių, nės ne taip jau jų daug Lietuvoje, kad prie kožnos vagystos pributu jie — Vilniaus-gi publicistai lyg tyčia nori ant savęs priimti maskolišką priežodį: na vorie šapka gorit. Apimti piktos dvasės, jie jau ne-

skiria jokios vietos ant svieta lietuviams. Vakarinis kraštas turi būti maskoliškas, o Lenkijoje tegul buna viskas lenkiškas, nors pagal išskaitymą to paties Sbornik'o Vakariniame, kaip jie vadina, krašte gyvena 2,295,300 lietuvių; pridėkime dar apie 300,000 liet., gyvenančių Suvalkų rėdyboje, taip-gi prūsų lietuvius, tai vienoje vietoje surinkime į tris milijonus. Dieve mielaširdingiausias, susuksime ir mes žodžiais tų publicistų, kokiū baisy dušios šalėiu pučia nuo jų, neturinčių meilės artymo ir perimtu neapkentimu visko, kas nemaskoliška ir nepravoslavna, (jie taip šaukia ant mūsų kunigų l. 319). Tuom tarpu pradžioje knygos skaitome tokius gražius ir teisingus žodžius: „gerai tai tautai arba valstijai, kuri tvirtina savo rubežius ne ant savnaudingo išrokavimo ir pavergimó, bet ant tautiško gaivalo, ant augštesnio teisingumo ir valstijos parėdko“. Kaip bjauriais išrodo tie žodžiai, kada išėina iš lupų tokių žmonių.

Ant galo pridėsiu dar kelis užtėmyjimus ir paaiškinimus.

Maskoliai davadžioja, kad senovėje daugumas lietuvių buvę susimaskolinę ir priėmę pravoslaviją. Mums nesunku bus suprasti, kiek čia teisybės, jai atsiminsime, kad per šimtus metų viena tauta norėdama išnaikėti kitą, visokiu budu spaudžia ją ir persekioja ir bet mažai ką padaro. Jaigu lietuviai butu tada susimaskolinę, tai paskui po lenkų įtekmę butu arba susilenkinę, arba likę maskoliais, iš kur-gi toji daugybė lietuvių, kuri dabar gyvena? Jai keli, ar kelios dešimtys (?) kunigaikščių buvo pravoslavni ir mokejo maskoliškai kalbėti, tai iš to spręsti apie visus lietuvius, kad jie buvę pravoslavniais ir maskoliais, gali tiktai ne pilno proto žmogus.

Muravjev'as sneka apie menkumą lietuvių budo. Kur teisybė? Lietuvos ukinikai nenorėjo prisidėti prie maisto, nės matė kad iš to nieko nebus ir nesitikėjo dėl savęs jokios naudos. Ne viens žino, tokį atsitikimą su vienu žmogum. Laike paskutinio lenkmečio jis nuvažiavo į Kauną pas kunigus pirkti knygų dėl savo sunaus; ten vienas jo paklausė: ar rengetės ten jus į karumenę? „Kad mes galėtume, atsakė žmogus, eiti imtis arba kumščiomis muštis, tai nieko, o dabar jie mus ištolo išsaudys, mes-gi neturime šaudyklių, tai nėra ką nė rengtis“. Šeip apie savo reikalus lietuviai nesirupino, nės augštesneji luoma (kunigai, bajorai ir k.) buvo perimti lenkiškos dvasės. Tai priežastys tokio atsisaukimo to kareivio apie lietuvių budą. Dabar-gi mes matome, kaip tvirtai laikosi mūsų žmonės savo kalbos, savo tikėjimo papročiu etc.; reikia tik vadovų, kad jie plėtu rupėtis apie savo reikalus; čia gera dirbti dėl garbingo darbavimosi visų Lietuvos apsestu. Dabar jau laikas kiek-

vienam suprasti, jog apie sulenkinimą lietuvių nėra ką mislyti: jai ir įstengsi išmokyti lenkiškai tai tik kokį vieną-dų, kiti-gi, negaudami kitokio mokslo, noroms-nenoroms pratęsis prie maskoliško. Lietuviškai-gi kiekvienas mokamę, tik reikia turėti ką skaityti. Jaigu dabar mes neką galime daryti, tai bent galime išdavinėti užrubežyje lietuviškas knygas ir platyti Lietuvoje: šituom privalo užsiimti kožnas, kiek įmanydamas. Laikas bėga ir perėjusio nesugražįsi, o per tą laiką mes vis artįsimės artyn į prapultį, jai nedarysime nė to, ką galime. Tik butinai reikia visiems isz vieno dirbti: „be sądarbystės pravoslavų dvasiškųjų, sako Muravjev'as, mes negalime tikėtis tvirto įgyvendinimo maskoliškos tautystės Vakariniame krašte“, be pagelbos lietuviškų kunigų, pasakysiu aš nuo savęs, mes negalime nė mislyti dabar apie nuoseklų apgynimą savo tautos.

Jau 1865 m. Murav. gyresį, kad lietuviai mėgstą mokytis maskoliškai ir linkstą prie pravoslavijos. Apie pravoslaviją nėra ką kalbėti — tai aiškus melas, bet, gal but, sumaskolinimas eina pirmyn? Pažiurekime, ką rodo mums faktai. Ant atspaudinimo lietuviškų knygų maskoliškomis litaromis valdžia išdavė: ant maldų knygų 1866—68m. 5000 rubl., paskui per deszimtį metų spaudino Vilniuje tris „miesiaceslovus“, lietuvišką, latvišką ir maskolišką — ant to kasmet po 2000r.; iš pradžių lietuvių ir latvių miesiac. spaudino 1200 ekzemplorių, paskui mažiaus ir nuo 1875m. suvis nustojo spaudinė; 1882m. išdavė „gramota“. Gerai žinome, kur pasidėjo tos knygos: jas dykai dalino žmonėms, bet šitie gavę tuoj sudegino. Kareiviai, nuo kurių maskoliai tikįsi geros dėl savęs įtekmės ant žmonių, nors sugrižę iš pradžių nekurie giriasi savo maskoliška kalba, bet paskui greitai išitraukia į paprasta gyvenimą ir pasidaro tokiais-pat ukinįkais, kokiais ir pirma buvo. Daug įtekmės gali tikėtis nuo mokslinycių, bet iš tikro štai kaip destisi: Peterburgo rėdyboje 70% visų vaikų moka skaityti ir rašyti, Vilniaus-gi rėdyboje tik 21,2%, iš tų maskoliškai moka 12,9%, vokiškai 6,5%, lenkiškai 2,25%. Kauno rėd. 1885—86m, buvo iš viso 165 pradinės mokslinycios kuriose mokytinių buvo 9423 (437 mergaitės), t. y. apie 1,6% visų gyventojų, nės skaitlius visų gyventojų išneša apie 1½ miliono. Vaikas, perbuves kelis metus mokslinycioje, labai mažai išneša iš ten sav gero, nės kas-per mokslas, kur vaikas moka tiktai lietuviškai o mokytojas tiktai maskoliškai! Nemokėdamas nieko greitai užmiršta ir maskolišką kalbą, neužmiršta tik tie, kurie pastoja kokiais-nors urėdnįkais, arba kurie eina į augštesnius mokslus. Baigientiejai augštesnius mokslus dabar išaina jau tikrais lietuviais.

Kur-gi čia susimaskolinimas. Mes mokinames maskoliškos kalbos, nės ji, kaip valstijos kalba mums reikalinga; mes mokytumės da daugiau, kad ne tie prispaudimai ir persekiojimaito, kas mums brangiausia.

Rodosi nepriegulėtu nē šnekėti apie tokius niektauzyjimus, vienok negali suvis tylėti; jie, nuolat šnekėdami ramina savę ir savo vyresnybę, mes-gi nieko nedarome, tik tylime ir kenčiame; iki mes tylėsime, jie vis šnekės, spaus mus ir naudosis iš mūsų miego. Laikas ir mums pakelti balsą ir rupjitis apie savę, o datirsime savo.

L.

Pavasaris.

Jau kielė su garniu ledą išspyrė,
Žemė nuo saulės sušilo.
Gyva esanti pempė pasigyrė,
Sniegas ant dirvų sudilo.

Žym' kad pavasario diena atėjo,
Jau dangus aiškiau giedruoja,
Saulėlė linksmiau žibėti pradėjo,
Viskas aplinkui žaliuoja.

Jau ir vyturelis, draugas artojaus,
Dainelę savo dainuoja,
Ir raiba gegė, karalienė gojaus,
Pasidžiaugdama kukuoja.

Garnys tupėdams ant stogo klegena,
Per dienas linksmina kiemą,
Kregždė pastogėj' apžiur lizdą seną,
Ar nesuiro per žiemą.

Lelija su tulpia jau išsivijo,
Darželyj' žydi našlutės,
Kišas' iš žemės diegas pinavijo,
Šale jo žeri saulutės.

Grūšia išsprogusi jau krauna žiedą,
Šakelės vyšnių pabalo.
Žaliamjam sodelyj' mergelė gieda,
Linksma, ir gražu be galo.

Medžiai ir krumai aplinkui žaliuoja,
Išsivijusių lapelių,
Vėjalis drumscia, šakoms plevesuoja,
Sklaidįdams kvapą žiedelių.

Visokis gyvis jau krutėt pradėjo,
Gužtoj' nerymsta nē vienas,
Žiemkenciai vargai jau visų praėjo,
Bėgioja linksmai kiekvienas.

Bitutės į laukus lekia medauti,
Ir koriais avilį puošia,
Skruzdės į šilą einą žagarauti,
Pušyne namus sau ruošia.

Pilkas aveles piemen's laukuos gano,
Ir ganidami olianja,
Birbina, užia, kaip tiktai įmano,
Laukai skambėti neliauja.

Karklyne saldžiai lakštingalai čiulba,
Pavasarelį sveikina,
O kiti paukšteliai giružėj' ulba,
Arba lizdelius sau pina.

Artojas margus jautelius pašėręs,
Taiso sau žagrę, ket arti,
Bitinjkas sulos stiklą išgėręs,
Dairosi kur statyt bartį.

Merginos tik stuboj' staklelėms trinksi.
Ausdamos plonas drobeles,
Bet-gi ir jų širdys iš džiaugsmo trinksi.
Kad jau laiks sėti gėleles.

Vakaro laike nuo darbo atspėjus,
Po langu taiso darželį,
O ryto metą ruteles pasėjus,
Ul'b' nei olungė berželyj'.

Suproša.

Jurgis Durnelis.

Lenk. paraszė Brolis, liet. išvertė V. K.

III.

Duktė šaltysiaus Vargelio, Alina, buvo vienturtė; taigi gražiai buvo užaugęta ir daili, lyg stirna.

Vaikinai lipo prie jos „kaip žydo dušios prie žibancios žvakės; dėlto mislyjo apie save, kad ji yra verčiausia ne tik Snaudziuose, bet ir visoje parapijoje, o gal ir visoje apygardoje. Turėjo teisybę. Žiemą, budavo, šaltysius užkinkys drigantą į rogutes, pririš prie dyselio varpelį, pasodys pačią ir dukterį ant maišo, prikimšto šienu, o pats atsisėdęs prysakyje ant lentutės švilptels... Varpelis užgaudžia, arklys užvengia ir eina, kaip vėjas: tiktai galai raudonų vilnonių skepetų švilpia ore.

Vaikinai, sustoję, linguoja juokiasi iš džiaugsmo ir mislyja: va kaip pas mus!

Ant galo šaltysiuotė iš visų pusių buvo tokia, kokių mažai. Išėjus į rugepjūtę, kad užgiedos, tai net po visą lauką atbalsis skamba; prie darbo pjautuvus jos žvilgėjo, o kaip vakare, gryždama namon, apskriti, kresna, šokinėjo nuo kupsto ant kupsto, tai net visas kunas drebejo — taip buvo sveika ir graži. Žodžiu, mergina ir girovai į porą tiktų.

* * *

Nors iš ryto buvo tankios ir šaltos miglos, saulei užtekėjus, darėsi vis šiltyn. Kaimo merginos išsirengė į bažnyčią vasarinėse drapanose.

Einant keliu, Vargelių Alina čiauskėjo, lyg šarka ant tvoros — susiedkos jai antrino. Greta jų ilgu rėdu ėjo vaikinai ir kada nekada primetė aštrų žodelį.

Ištolo, vienas sau, nuleidęs galvą ir krypuodams iš vienos pusės į kitą, ėjo Jurgis. Žiurint ant lėto žingsnio, rodėsi, kad sunkus lietuvis nespėja su kitais eiti; vienok buvo tai tik nuovilius į su kiekvienu žingsniu vis labjaus artinosi prie kuopos. Juk visas kaimas žinojo, kad Jurgis, ar einant ar dirbant, ką tik pajuda, o vienok visus aplenkia. Kas jį pamatyto, kaip sau vienas su dalgiu ant lankos išlėto kruta, pasakyto, kad tai yra menkiausias sienpjuvys; vienok nebuvo vyro, kuris išdrystų stoti su juomi lenkty: kelis syk mostels ir jau prispiria smarkiausiajį, ir taip varo, kad retai katras ištesa, tai išpila septyni prakaitai ir jau daugiau bandytis nenori, kad ir paltį lašinių kas pažadėtų. Tai-gi nors Jurgį vadino durneliu ir juokėsi iš jo užkietėjimo, gilumoje dvasios jo bijojo. Budavo, kaip tarp burio vaikinių užkabjtas pažeistingais juokais, eina sau tykai, vos bejudant, tarytum, eina žubris tarp kaimenės vilkų — viens mostelėjimas ragu — ir katras nors išleks į orą. Bet žubris to nedarė, nės.. nės buvo durnelis. Taip tai pajiegos kuono klauso pajiegų doros.

Kaspiniai kvatojančių merginų šnabzdejo prie kiekvieno pasijudinimo, ir sykiu visi gamino visaip margas pynes. Jurgis užsižiūrėjo ant merginų ir sulaukė akis ant Alinos: jos kaspiniai buvo įvairiausi ir žingsniai smagiausi. Susilygino su visais ir netikėtai, atkreipęs galvą į šaltysiuotę, tarė:

— Daili iš tamistos mergina!

Ant taip netikėtų žodžiu Vargeliutė nežinojo, ką atsakyti; vienok tuoj atsikvošė ir atrėmė:

— O ar girdejai, Jurgi, kaip sakydavo Gudas, ką grabes kasė dvare: „Ne dėl šuns dešra.“

Vos tai ištārė, garsus juokas merginų ir bernukų pasklido ore. Jurgis nieko neatsakė, net nė ant vieno nežvilgtėrėjo, tiktai smarkiaus sujudėjo ir vienoje akimirkoje paliko kur kas užpakalyje liuksmą burelį.

Pasibaigus juokui, visi išsyk nutilo. Merginos, lyg susitarus, mislyjo:

— Kam ji taip pasakė? Durnas — tegul sau durnas, bet gaspadoraitis, toks, kaip ir ji — kam ta panaberija? Tur but už pono nori ištekėti!

Vaikinai taipgi mislyjo:

— Jaigu jam — tai ir mums butų taip pasakius: ką vienturtė; tai jau gali šnekėti, ką seilė atneš?

Ir pati Alina jautė, negerai padarius, taigi

buvo lyg nesava. Veltai savę ramino: ką čia žiūrēt ant durniaus! — vienok nesusiramino.

Vos tik popiet, gryždami iš bažnyčios visi, užmiršo tą atsitikimą ir vėl juokėsi linksmai.

IV.

— Sveika kuma!

— Ant sveikatos, kumą!

Tokie šauksmai syks nuo sykio lakiojo iš lupų besimylinčių susėdkų: Varpelienės ir Piktienės. Ant stalo stovėjo didelė bonia alaus, o šalia gulėjo: kruva blynų, porą dešrų ir du dideli ragaišiu. Kada moters, begerdamos, bučiavosi ir apkalbinėjo susiėdkas, Grigas su šaltyšium, pasilenkę ant stalo, pusiaugarsiu pavartauniai kalbėjo. Pertraukdami šnektą, riaukė iš stiklų alų, prietam Piktas kassyk dadėjo:

— Gerkie-gi, kumai, į dugną!

O pasirodžius dugnui, vėl pildė.

Stai šaltyšius atsitiesė, pridėjo prie kaktos pirštą, pamislyjo ir su iškilme tarė:

— Na, tai jau pažiūrėsime!

Sargi Grigienė, lyg laukdama tos valandos, pakilo ir pusiaubalsiu įspraudė:

— Pasirupik jau, kumai, kiek galėdamas, o ką jau reiks — tai bus... kaip Dievas prisakė...

— A, kumą — atitarė šaltyšius pavartauniai — bet to negali. Juk neveltai sako priežodis: „Kas tepa, tas važiuoja“... tai jau tokie laikai atėjo. Neapsieisi čia anė be vaito, anė be raštiniko, o gal prireiks ir toliaus kur pasiekti...

— Tai, daryk, kumai, kaip tau rodos...

Tiems bešnekant Piktas išvarvino iš bonios paskutinius lašus alaus, stuktėlėjo į stalą indu ir sušuko:

— Leiba!

Kada šinkorius atbėgo, jis tylėdamas parodė anam boniā. Vikrus šinkorius nė neklausė: kiek? — nės žinojo, su kuom turi reikalą. Piktas tai ne koks ten badgalys, dėl kurio reikia mieruoti pusgorėiais; dėl tokių gaspadorių nēr kitokios mieros, kaip tik gorėius — ir da diktas, nuo penkių kvortų, varšavinis.

* * *

Ant rytojaus, pusryčiaujant, atsidarė Piktų durys ir ant slenkščio pasirodė šaltyšius.

Tegul bus pagarbūtas! — tarė nusiimdamas kepurę.

— Ant amžių amžinųjų...

— Žegnok Dieve!

— Prašome.

— Pasakė — dėkui ir atsisėdo ant suolo.

— Ko-gi, tamista, sėdi gale stalo — tarė pasikeldama Piktienė — net koktu! Meldžiamas į kerčią!

— Vis tiek, valgyt nenoriu, o pašnekėti galiu ir čia sėdėdamas — atsakė šaltyšius išsitraukdamas pypkę ir mašną su tabaku.

— O ką dabar veikiate? Ar daug iškulėte?

— paklausė, kišdamas cibuką į tiesųjų kampą lupų.

— Kulėme pamaži — prastumė Grigas,

nės tuomtarpu įsidėjo į burną pusėtiną kasni duonos.

Vileikų kulia, kaip gal: ir gaigyste ir per visą dieną.

— Girdejome — tarė Grigienė — Dievas žino, ko taip skubina...

— Mat, sako, sunų nori ženyti — ketina siųsti pirslį. Per adventus pamergaus, o jaigu kaip, tai po švenčių bus veselyja.

(Toliaus bus).

Gražumas žmogaus gymyje.

(Pagal H. Spencer'į išvertė J.)

(Tasa)

Kuo daugiau darbo atlieka žandai, tuom patys per savę yra diktesni ir tuom didesni muskulai kaulo smilkininio. Raumens-gi tie guli tarp kiaušės ir taip vadinamų laukų padėtų ant šalinės pusės kaulų veidinių. Kad smilkininiai muskulai yra stambus, tad erdvė ta tarp ataugos kaulo veidinio ir tarp kiaušės turi but dikta; o taipogi turi but dideliu šalinis laukas kaulo veidino: tas butent yra matomu pas mongolus ir plemes necivilizavotas. Todėl veidai prabingusiai dideli, lyginai kaip ir prabingusiai dikti žandai yra ženklų nešvankumo ir netobulumo. Esti kiti neprieteksniai kuno, kuno, kurių ryši su stokomis proto nelengva surasti; nežiurint ant to. matydami vienok, kad jie esti ir eina drauge su ženklais augščiaus parodytais, mes turime tiesą sakyt, jogiai toks ryšys yra. Nekurios savybės veido tuolydžiai eina greta su augščiaus kalbėtomis, kuriose mes pasirgėjome žymi žemumo protiško, o dingsta, kada nuožmystė prasitraukia iš kelio civilizacijai; todėl yra l'ogišku tvirtinimas, kad ir jos turi vertę psichol'ogišką. Prie šiųjų priguli priplota nosis, žymys, kuris atskiria lygiai nuožmies žmones, kaip ir mūsų vaikus, ir esti taipogi ir pas augštesnes veisles bėzdžionkų. Į eilią tokių žymių privalu taipogi priskaityti tą užrietimą nosies, kuris daro šniurkšles atviromis ir matomomis iš pryšakio, o kuris yra bendru pas nuožmies, pas vaikus ir bėzdžionkas. Galima tą patį pasakyti apie platumą šniurkšlių, atstumą akių, apie didelę burną ir storas lūpas, žodžiu, apie visus svaresnius rėžius, kurie abelnai yra pripažiti už bjaurus. Patėmykite, jogiai priešingai, veido gamas, kuris laikomas yra abelnai už gražiausią, neturi tų savybių, bet rodo gymį suvis priešingą. Ideališkoje galvo' grekų kakta gaubiasi į viršų, o žandai pasitraukia į

užpakalį taip, kad veidinis kampas perviršija visus, kokius randame poteisybių. Linija nosies yra taip pakelta, jogiai daro beveik tuolygią liniją su kakta. Šaliniai dangtukai šniurkšlių jungiasi su veidu su pagelba linijos beveik stačios, šniurkšlės iš prysakio yra vos matomos. Burna yra maža, viršutinė lūpa trumpa ir dikėiai išriesta. Kampai šaliniai akių nedaro linijos gulščios, kaip tai yra paprastai, ir nepasikelia augštin, kaip tipe mongolų, bet truputį nusileidžia žemyn. Ant galo forma bruvių parodo tytveik didelį skėstumą kaktinio kampo; yra tai rėžys, kurio suvis nerandame pas vaikus, pas žemesnes plemes ir pas gamus žvėrių padermėtų.

Jaigu todėl paduota į užpakalį kakta, atsiikišę žandai ir skėstus veidai, tos trys vyriausios pirmuonės negražumo, yra tikrais žymiais žemumo, protiško, — jaigu kiti veido neprieksniai, kaip tai prabingusiai attokios akys, priplota arba užriesta nosis, plati burna, storos lūpos, eina draugėje su žymiais tuojaus parodytais ir nyksta sykiu su jaisiais taip plemėse, kaip ir ypatėse, pagal tai kaip auga inteligencija, tai ar nėra išteisėtų mēklyjimas, jogiai tie kliaudingi rēžiai yra ženklų tokiojau skaitliaus kliaudų proto. Da daugiau, jaigu mūsų idealas gražumo žmogiško yra pažymėtu netik pranykimu tokio gymio, pet ir pribuvimu gymio priešingo, — jaigu tas idealas tame paveiksle, kokiam jį randame dievystėje žiedimo greikiško, rodėsi vertu užstovu ant žmogiškos galybės ir inteligencijos, — ir jaigu plemė, kuri taip mēklyjo, pati yra išskirta augštumu proto, atnešusiu pažymėtinus vaisius, kad apmanstysime augštumą mūsų stovio sulyginant su jais, tai ar neturime da svaresnių priežaščių mēklyti, jogiai vyriausi žymiai gražumo ir bjaurumo esti surišti su tobulumu arba netobulumu prigimties doriskos. Ir kad ant galo primysime, jogiai atmainos, per kurias gema išveizda veido, yra pagal abelną mēklyjimą ženklais budo, — jogiai kiekvienas rēžys per tankų atsikartojimą tampa žymiu organišku, atmainydamas netik uodą ir raumenis, bet ir veido kaulus ir jogiai pereina ant palikuonių; — kada iš to vėl matome, jogiai tas viskas turi vertę psichologišką, lygiai kaip prašokantis veido sustrunyjimas, taip ir palaikai paprastų sustrunyjimų ir palaikai kilę tėvainiškystės keliu, o ant galo tas abelnas kaulų konturas (forma) ir veido apdarai, kurie aprēžia plemės tipą, — tai ar jau-gi nėra tvirtinimu beveik privalytinu, jogiai visi rēžiai veido yra surišti su gymiu dorisku ir jogiai jaigu pirmus vadiname gražiais, tai vieninteliai dėlto, kad žymiai dvasiški, ant kurių anie parodo, nuduoda mums but gražiais arba vertais kito panašaus vardo.

Pritikimuose iškraštiniuose ryšys tas yra

matomu. Išveizda, kurią veidas daro prašokančiai, eina drauge su tokiojau skaitliu prašokančių stonų dušios ir išveizda toji mums išrodo gražia arba negražia, pagal tai su kokiais proto stonais, gražiais ar negražiais, eina draugėje. Apie tai nieks neabejoja. Toliaus, toji veido išveizda, tvirta ir, rodos, giliai įspausta, kuri priguli nuo sustrunyjimo kaulų, eina draugėje su tais proto stonais, tuolydžiais ir giliais, kurių apsireiškimu yra nuožmystė arba civilizacija; vadiname gražiais tuos, kurie turi protą augštesnį, o negražiais tuos, kurių protos stovi žemiaus: ir tai nėra mažiaus tikru. Todėl jaigu toks prigulėjimas vieno nuo kito yra neabejotinu priepuoliuose iškraštiniuose, jaigu, kiek galima mēklyti pagal pritikimų visuomenę ir lygiai pagal žinomus tikėjimus pusiauinstinktyviškus, — toks prigulėjimas da esti priepuoliuose tarpiniuose, tai tada esame priversti sakyti, jogiai rēžiai, kurie mums patinka, yra viršutiniais ženklais tam tikrų savybių vidurinių ir atbulai.

Neužmirštu po teisybei, kad peržiūrinėjant smulkmes toks tvirtinimas tankiai nebus išteisytu; žinau, kad esti dideli budai po apdanga apla- maus veido ir kad graži lytis tankiai turi paslėpus niekam netikusią dušią. Išėmimai tie vienok nedaugiaus prieštarauja abelnai tiesai to įstatymo, neng paveizdan pl'anėtų šalinėjimai užkenkia abelnai eliptiskai formai jų orbitų. Tarp jų yra tokie, kuriuos lengva yra išguldyti.

Daugumą veidų gadina tai, kad šalia nekurių rēžių pabaigtų ir tobulų, turi kituose aplamumo atspaudą, ir tuli žmonės turi rēžius, kurie patys per savę yra gražus, bet tarp savęs neužlaiko sulygimo; kiti vėl turi uodos, neprieksnius, neprieksnius, kurie teisybę kalbant parodo ant kliaudų sustrunyjime viršutiniame, bet regimai neturi nėjokio ryšio su savybėmis proto. Da daugiau, pritikimai, kuriuose kaip mislyta, privalu mēklyti, kad vyriausios žymės gražumos veido esti betarpiniam ryšyje ne su prigimčia doriska, bet su proto prigimčia, kykla iš ilgo stone civilizacijos, iš ilgo užmiršimo apie pirmesnę nuožmystę iš tuolydinio lavinimo rankų, ir tokiu budu jos gali buti veide, kuriame gašlumus žyminti rēžiai suvis nėra gražus. Teisybė, augščiausi proto darbai liepia, idant daleistumėme žmoguje lygsvarę dvasiškų pajautimų, bet iš kitos pusės didelis gyvumas, didelė dalykuose bėgančiuose nuovoka, žymėtinas praktiskas duokas gali rasties ten, kur augščiaus parodytų pajautimų stokoja; ir taip tikrai atsitinka labai tankiai.

Gražumas italų, šalia jų žemaus dorisko stono, pagal šią hipotezą nepriestaruja abelnai mūsų indukcijai; tą patį galime pasakyti ir apie anomalijas, kurias aplink savę matome.

Bet čia galima paduot pareiskimą geresnį nuog greičiaus privesto, o kuris, pagal mano mēklyjimā, daleidžia dingojamus prieštaravimus, kurie paskyruose faktuose yra randami ir nežiurint ant to patvirtina pačią teoriją.

Visos plemės civilizavotos, ir tikrai taipo-gi visos necivilizavotos yra kilimo maišyto, o todėl turi organizacijā kuno ir dvasios paeinančią is sujungimo organizacijų pirmykščių daugiau ar mažiaus įvairių. (Toliaus bus.)

Kas taj yra tauta?

Garsus Renan brošuroj „Discours et conferences“ (Calman Levy, 1887) atsako ant augščiaus padėto klausymo. Moksliskas ir objektiviskas apskriedimas žodžio „*tauta*“ labjausiai dabar yra reikalingas, kada ant to vardo atspiriant, nekurie klaidi filozofai skelbē teorijas naikinimo silpnesningų tautų per stipresnes ir tie skelbimai randa atsiliepinimą pas vyrus, savo rankose valdžią turenčius. Gal buti, kad nėra žmogaus šiadien visoj pasaulėj, kurs labjaus objektiviskai ir moksliskai butu galējēs atsakyti ant klausymo mumis peržiuriamo. Dyvinas, is įvairiausių šaltinių semtas mokslas pas jį eina drauge su genijališkai plačiu protu, kurs perkramtomā daigtā apim ne is vienos, bet sykiu is visų pusių; tyrinėjimo metoda, kurios jis prisilaiko, yra pilna kritikos ir ne supančiota nē joku dogmatu kaip tikišku taip ir politisku; podraug su tuom, kaipo filologas, istorikas, filozofas ir politikinis kartais rašejas Rananis savep užturi retā tokiaime slidziame daigte kompetencijā.

Tai-gi va ką jis sako prakalboj augščiaus primintos knygos: „Vieta toj knigoj, kuriā už svarbiausių laikau, yra skyris vardu: „Kas tai yra tauta?“ Jame kožnā žodį rašiau su didžiausiu apsižiurejimu; tai yra išpažinimas mano tikėjimo daigtuose žmonystes dasiliečiančiuose ir, kada naujųjų laikų civilizacija suirs is priežasties prapultinio dvigubumo žodžių: *tauta, kiltis, rasa*, tai geidžiu, idant tada assimjtu šiu dvidešimtes puslapių. Aš skaitau juos už visiški gerus. Artinames prie karių nekurių tautų išnaikinimo todėl, jog atmesta tapo gelbetina tiesa luoso prisidėjimo ir todėl, jog išduoda tautoms, kaip pirmiaus išiduodavo dinastijoms, tiesa pridejo savēp provincijų prieš norā šių paskutinių . . .

Žmogus ne prigul nē prie savo kalbos, nei prie savo smogis: jis prigul tikt sav pačiam, nēs yra ēsybē luosi, ēsybē doringa. Daugiaus jau nebdasileidžia idant butu galima žmones persekioti dėl prispyrimo jų savo tikėjimą permainyti; persekiojimai dėl prispyrimo jų permainyti kalbā arba tėvynę — mums taip pat blogais išsirodo. Rokuojame, jog yra galima dorai mislyti visose kalbose ir, visokiais liežuviais kalbant, stengtēs tą patį idealā pasiekti. Augščiaus, neg liežuvį, rasā, prigimtinius rubežius, geografijā statome gyventojų vienybē, koks tai ne butu ju liežuvis, ju rasa, ju tikėjimas. Galimas daigtas, jog Šveicarijā Europoj yra tauta kogažiausiai sudėta, o vienok pas savē jį rokuoja tris, arba keturius liežuvius, du arba tris tikėjimus ir Dievs žina kiek rasų. Pagal mus — tauta tai yra dusze, dvase, ant kurios praėjusiuose laikuose susided atsiminimai, garbē, aukavimai dažnai kentėjimai, ar gaileščiai vinodi dabartiniuose-gi — noras toliaus drauge gyventi. Tautos ne daro kalbėjimas vienu ir tuo pačiu liežuviu arba prigulėjimas prie tos pačios grupos etnografiškos, bet faktas atlikimo drauge didelių veikalų praėjusiuose laikuose ir noras atlikimo jų dar ir dabartiniuose.“

Dar syki atsiziurime ant Renan'o žodžių todėl, kad tarpo mūsų kaimynų randasi tokie, kurie silpnesnes tautas išnaikyti užsimane ir tame savo užsimanyme spiriasi ant kokių ten „missijų civilizavojimo“, naujai išrastų dėl išteisinimo to netikusio darbo.

P. Ginbutis.

Audiatur et altera pars.

Moskovskija Wiedomosti labai pyksta ant skirtumo kalendoriaus, vartojamo kongresinėje Lenkijoje, o sakant iki galui — gal ant skirtumo daugelio švenčių katalikų bažnyčios, sulygimus su cerkves šventėmis. Šis laikraštis, apgarsinęs savę už tankįtoją šiaimynos maišytoje moterystoje, sako, buk skirtumas kalendoriaus, skriaudžiant vienā pusę tokioje šiaimynoje, stojasi ardytojumi sandoros moterystėje. Tai vis gali buti teisybē, bet dėlko garbingas Maskvos laikraštis, budamas apgynejų stačiatikiškos pusēs maišytoje moterystėje, taikosi panekiti mielā kitiems, o niekeno neapginamā pusę ir nori ją nuskriausti? Ar-gi priverdamos vienā pusę prilaikyti primesto kalendoriaus, mislyja tokiu budu įvesti sutartį ir išdilyti tikėjiskā antogonizmā maišytoje šiaimynoje? Juk pats primetimas kalendoriaus skriaudžia jau vienā pusę ir rodo, kad užmanymas sulyginimo kalendoriaus negali buti pamatu dėl sandoros maišytoje moterystėje.

To negana. Įpediniai garsaus Maskvos tiesdario, mirusio Katkovo, maziulėliai Katkovyčukai, apart taikinimo maišytos moterystės, tame-pat straipsnyje griebsi ir už apgynimo stačiatikių darbinjū ir tarnų ēsančius pas darbdavius katalikus. Pagal nurodymā publicistų *Strastnava bulvara* darbdaviai katalikai priverčią savo tarnus stačiatikius tyčia dirbti dienose, kada išpuola didelē stačiatikių šventē. Toks nurodymas nepri-guli prie teisingų, nēs, kiek žinome, Lenkijos viršinjū paliepimu darbdaviams yra uždrausta stabdyti, arba sunkiti tikėjiskus stačiatikių darbinjū reikalus.

Kad rusų publicistų logikā tuose dalykuose, kur susitinka su gyvenimų svetimtikių, nevaikšciotų visada ragožiumi, tai šitā dalykā nuspreštū visai kitaip. Bet ką čia su tais logikos ragožiais padaryti? Jaigu primetimas senoj kalendoriaus nesutaikis šiaimynos, kad tik ji nenorēs, tai lygiai nepalengvjs buvio stačiatikių, dirbančiu pas katalikus, o greičiaus apsunkins, nēs bejieskanties darbo stačiatikiams uždarys tik darbdavių katalikų vartus.

Kad tai nebutu gerai, mes pats pripažįstame, nēs darbinjū-stačiatikiai nekalti nieko, jaigu katalikai nenorētū jų priimti prie darbo — čia kaltē tik visokių lygįtojų skirtybēs valstijos viduriuose. Teisybē, visogalingi rašėjai — siundytojai gali išderėti ir paliepinā idant darbdaviai katalikai jokiam atsitikime nedrystu atsakyti jieskanties darbo stačiatikiams. Ar apie šitā dalykā taipgi pasirupino rusų publicistai?

Uždarymas durų katalikų namuose prieš nosį jieskančių darbo stačiatikių sulygūtū tik šių paskutinių padėjimų katalikųlink ir padarytū jį tokiu, kokis yra katalikų valdzioslink, kada apšvietiejie katalikai tėvynėje uždarbio sau jiesko. Vienok mes neēsame ispažįtojais tokio nežmoniskumo nēs tai nesutinka su Dievo žodžiais „mylėk artymā“, kuriuos mes laikome už didžiausią prisakymā žmonėms, nors tų žodžių rusų „uzmanytojai“, kad ir patys krikščionys, neišpašįsta.

Kalendorius ir šventės bažnyčios yra tai viduriniai bažnyčios dalykai, į kuriuos, kaip nē, yki nuo rusų publicistų girdejome, valstija žadėjo nač į nekisti. Dėlko-

gi Mosk. Wied. verčia valdžia, idant sulaužytu savo pažadėjimą?

Bandysime išpėti paslėptas mislis Maskvos dildytojų tikejiškos skirtybės.

Nepriaugęs da išmanymu mažasis Katkovukas nmano, kad katalikai, kaip labjusiai prispausti, neišdrys nė garsiai rugoti, nė priešintis įvedimui užmanyto projekto, o sulyginus kalendorių bus padarytas žingsnis pirmyn dėl suartinimo katalikystės su stačiatikyste.

Toliaus vėl, galėtu nepatikti, nors ir sulyginus kalendorių, skirtingos švėntės katalikų bažnyčios. Apie reikalingumą primetimo oficiališkos kalbos dėl giesmių ir pamokslų katalikų bažnyčiose, per sutarimą su popiežiumi, ar be sutarimo, ne nuo šiandien rašo rusų laikraščiai.

Gal vėl nepatikti architektura ir vidurinis įtaisyimas katalikų bažnyčios, arba parėdai mūsų kunigų piktiti akis visogalinčių naikytojų visokios skirtybės valstijoje.

Ant pabaigos jau, lyg ant užsigardavimo, paliktu prašymą, idant valdžios visas katalikų bažnyčias uždarytu ir uždraustu katalikams jų tikėjimą. Tokį pavyzdį jau matėme pasielgime su unitais, kuriems 1875 m. Lenkijoje tapo uždrausta išpažinti savo tikėjimą; bažnyčios buvo paverstos su pagelba kazokų į cerkves ir unitai su tapat pagelba buvo į jas varyti. Tai darė jau miręs gendrolius Kotzebue. Ar ne tą-pat mislyja datirti ir su katalikais Maskvos užmanytojai?

Na, kas-žin, ar atminėme paslaptinę mislį Mosk. Wiedom.?

Jaigu tikejiška skirtybė gali buti priežaščia nesutikimo šiaimynos, darbas stačiatikių pas katalikus neat-sako dėl tikejiškos neapykantos ponų stačiatikių — tai, mums rodosi, kad daug geriaus. jaigu nebutu maišytos moterystės ir jaigu ponai stačiatikiai, kaip labjaus už katalikus apdovanojami valstijos visokiais šelpimais, pasirupitu apie reikalus savo vientikių darbinikų, idant jiems nereiktu įjieskoti darbo pas žmogėdžius katalikus.

Apipiltiems katalikų surinktais pinigais stačiatikiams gal butu legviaus duoti darbą ir užmokėti, ne kaip nuvargintiems visokiomis negeistinomis valstijos dovanomis katalikams, kuriems ir savuosius sunku yra išmaiti. Geradėjingos valdžios stabdo mus ir gelbėjime savųjų, o pagelba mus sudėta patenka valdžių nymylėtiems.

Nowoje Wremia, perkratydamas tą Mosk. Wied. straipsnį, pasirodo siek tiek geresniu, nės prisako priversti prie stačiatikiško kalendoriaus tiktai taip vadinama rusų Cholmskaja Rossija, kur yra, pagal oficiališką statistiką $\frac{1}{4}$ stačiatikių, daugiausiai priverstų į stačiatikius iš unitų. Bet ir toje, neva teisybėje Peterburgo patrijotiško laikraščio ne kiek teisybės. Reikėtu pažiti tikrus rubežius tos Cholm. Ross. .

Šiandien vieni pritraukia prie jos Lenkijos rėdybas: Siedlcų ir Liublino; kiti-gi pritraukia ir apygardas, kur yra pora šimtų tokiu pat kilusiu iš unitų stačiatikių ir starovierų, kaip tai Lumzės rėd., Augustavo ir Seinų paviet. (Suv. rėd.)

Sakome, kad šiandien taip siekia rubežiai tos garbingos Cholm. Ross.; bet rusiškas mokslas pataiko greit rubežius praplatiti, siekdamas ir vietų, kur tik sutinka stačiatiki, nors geležinkeliu važiuojant. Šiandien prie tos C. R. pritraukti tiktai Augustavo ir Seinų pav., o ryt gal rubežiai prasiplatinti ir ant Kalvarijos, Suvalkų, Senapilės, Vilkaviškio ir Naumiesčio paviečių, ypač pasiremiant ant argumento, kad mus broliai žemaičiai ir užnemuniečiai jau nuo seniai priversti prie stačiatikiško kalendoriaus. Žinoma, kad miestuose visuose,

o net ir miestelinose, urėdnikai imantieji geriausias algas taip jau stačiatikiai, dėlto, pagal ragoževimą rusų logikos, reiktu visur įvesti tą garbingą kalendorių, idant urėdnikai rusai, draugia su katalikais, galėtu karčiamosia daugiti pelną valstijos už akeyžą. Katalikus galima „Paliepimais“ priversti gerti, o ne klausančius skaityti už maištdarius.

Kaip už valstijos pinigų statomos cerkvės ten, kur vos 10 stačiatikių atsiranda, taippat turėtu atsitikti ir primetimu katalikams senojo kalendoriaus.

Šernas.

Tevyniški varpai.

Apie marguezius. Pakvietimas ant rinkimo jų, Vietos simetinių parodų ukiskų arklių. Kelios skaitlinės apie suktumą žydu. Lietuvius lituano lupus.

Po vainai kalba apie užmuštus kareivius, po Vėlykų pridera pasikalbėti apie išmuštus kiaušinius. Kiaušinis, rodos toks menkas daigtas, o vienok... jis ne toks menkas, kaip išrodo. Kiaušinis stojo į konkurenciją net su Amerika dėl įtaisymo garbės Kolumbui — tai, vyre, ne šutįtą bulvė suspausti! apart to, žodžiai omne vivum ex ovo (kiekvienas gyvis iš kiaušinio) verčia mus, kaip „gyvius“, žiurėti ant kiaušinio su priderančiu pagerbimu ir nusilenkimu dvasioje. Jaigu taip turime elgtis su paprastu baltu kiaušiniu, tai jau suvis kitokio pasielgimo reikalauja margutis, nės jis, apart vidurinės, galima pasakyti, doriskos vertes, turi da vertę viršutinę: yra išmargiū.

Kam pradėjo margiū kiaušinius? Tikrai ne dėlto tik, idant jais vaikai ir vaikinai galėtu eiti muštyn, o paskui kabjti sau į plaukus. O ne! turi buti gilesnė priežastis — tik apie ją čia ne vieta kalbėti, ypač, kad aš pats apie tą dalyką menkai ką numanau. Žinau, kad margina su pagelba visokių kroskų, vaško, smailo geležinio daigto arba tam tyčia nulaušto peilo (o! uežmirsiu, kas tai yra „nulaužti“ sveiką peilį, nors ir dėl taip pavartauno mierio!); kad marginiai ant margučių — eglutės, kryželiai ir t. t. — nuo pat pradžios iki šiai dienai turi tolydinės savo formas, aprėžtas nuo įtekmės liusos fantazijos; kad tuospat marginius randame ant senovės iškasenų ir ant dryžių šiandieninių parėdų prastų žmonių; kad su margučiais sujungti tūli padavimai ir papročiai žmonių — bet tai da ne visas, ką reikia apie margučius žinoti.

Siek tiek kantrybės, o neuzilgo pasirodys kniga su iliustracijomis margučių, surengta Z. Wolski'o ir T. Doygird'o, pažįstamo jau mums rinkėjo lietuviškų senovės iškasenų. Buvo apgarsita lenkiškuose laikraščiuose (Tyg. illustr. N 328 m. 1889 ir laikraštyje Kłosy N 1243 tų pat metų), kad minėti ištirynėtojai renka margučius iš visų kraštų, nā ir pasisekė surinkti jau su viršum 3000. Savo akimis regėjan tuos margučius, stebėjaisi skaitliumi, įvairumu marginių

ir pakėles akis augštin pamislyjau: palaimėtos vištos, kurios tuos kiaušinius padėjo! palaimėtos merginos, kurios juos išmargino! Turėjau tiesa taip pamislyti, nės T. Dowgird atsidėjęs dirba kvarbomis kopijas tų margučių ir patalpjis ketinancioje pasirodyti knygoje, na ir apamžis juos tokiu budu. Tarp tų laimingų kiaušinių yra margučiai ir iš Lietuvos: Suvalkų rėd. iš Kalvarijos ir Seinų paviečių, Viln. rėd. iš Vilu. pav., Kauno rėd. iš Panevėžio pav.

Nereikia, man rodosi, aiškėti, kad D. ir W. knįga bus ne dėl pasibovyjimo, o tik dėl moksliskų ištirinėjimų. Ką gali margučiai priduoti mokslui? Tai mat kad gali, nės: 1) margučiai nurodo. kokius marginius mylėjo žmonės ir vartojo dėl pirminės ornamentikos, 2) įtalpa marginių ant margučių gali nurodyti ant senovės iki krikščioniskos dailės 3) su marginimu kiaušinių sujungti visokie tikėjimiški padavimai ir t. t.

Tai-gi malonu, idant toje knįgoje būtų margučių iš visų Lietuvos kraštų. Na, tai, lietuviai, nepatingėkite pasirupėti pririnkti margučių iš savo apygardos' tai ne sunku ir siųskite pagal šį antrašą:

Tad. Dowgird Artysta malarz Warszawa Chmielna 35.

Geistinu daigtų yra pridėti prie margučių raštelį su atsakymu ant klausymų: 1) Ar toje apygardoje yra paprotys margėti kiaušinius, ar buvo jis ir seniaus, o jaigu jo nėra jau, tai nuo kokio laiko? 2) Kada margina t. y. ar gavėnioje, ar didžioje nedelioje, ar atvėlykyje? 3) Kas margina: ar moterys, mergos, vyrai? ar kiekvienas dėl savęs tik margina? ar yra tam tikri margitotai, kurie iš to uždirba? 4) Kaip margina (vašku, peiliu ir t. t.), kaip vadinasi įpatingi marginiai (eglutės, kryželiai ir t. t.), kokias kroskas vartoja, ar jas perka, ar namieje pritaiso ir iš ko? 5) Kokie tikėjimiški dalykai, padavimai, apeigos ir priežodžiai sujungti su margučiais? Kaip su margučiais bovyjasi ir kaip vadinamas mušimas kiaušinių į kiaušini? 6) Kaip ilgai užlaiko margučius, arba lukštus nuo jų ir ką su jais paskui daro? 7) Kokių spalvų kroskas vartoja ir dėlko? ar spalva iš netyčių parinkta, ar ji yra tolydine toje apygardoje ir prie tų ar tų marginių?

Tikėdamas, kad lietuviai išklaussys šita mano pakvietimą, paduosiu rodą, kaip reikia siųsti margučius per pačta, idant nesusikultų. Reikia stiprią medinę dėžutę iškloti gerai pakulomis, arba vata, ir sudėti margučius, suvyniotus kiekvieną skyrium į popierėle, ant kurios turi būti parašytas vardas margučio, vardas kaimo, paviečio ir rėdybos, o ant to apvyniotus da pakulomis, o reikia dėti arti viens kito, idant perdang nelakstytu dėžeje. O kad ne, tai galima

dasižinoti, kas iš pažystamų važiuoja į Varšava ir įduoti surinktus margučius — tada galima apsieiti be pačto. Kaip kam patinka, tegul taip padaro — bet tegul padaro!

Turėdami „margučių knįgą“, galėsime nuspresti, katram Lietuvos krašte merginos gražiausiai margina kiaušinius (kitur sako „pautus“). Bet, tur but, greičiaus galėsime nuspresti, kur mūs ukinįkai turi geriausius arklius. Ant parodų ukiskų arklių paskirta šimet visoje Rusijoje 16,450 rublių. Turėsime dabar parodas šiose Lietuvos vietose:

Kobrinuėje Gartėno rėd. 20 balandžio (dovanų 200 r.).

Vilniuje 21 gegužio, per lenktynes, (dov. 400 r.).

Gartėne 8 berželio (d. 400 r.).

Kalvarijoje Suvalkų rėd. 15 berželio (d. 300 r.).

Resiainiuose Kauno rėd. 6 liepos m. (d. 350 r.).

Žalinyje Gartėno rėd. 26 rugpjūčio (d. 200 r.).

Rakiškiuose Kauno rėd. 3 spalnio (d. 200 r.).

Kam tiktai rupi laimė mūsų ukinįkų, tegul juos pamokina, kas tai yra paroda, kokia iš jos nauda; tegul išaiškina, kad su pagelba parodos daugiaus pelnys ant gyvulių, ne kaip su pagelba žydų, kurie ant kiekvieno žingsnio apsuka ir nuskriaudžia. Oj tie žydai!

Visai neseniai apgarsėti rezultatai liosų Lietuvakarinišė rėdybose. Štai kas pasirodo: Vilniaus rėdyboje reikėjo stoti prie liosų 13,627 vyrams, o tarp jų 2,385 žydams, arba 17%. Nestojo iš viso 742 vyrai, o tarp jų 435 žydai, arba 58%. Tokspat beveik nuosintis nestojusių žydų ir kitose rėdybose. Tarp visų, turinčių stoti prie liosų žydų buvo 16% — 20%, o tarp išsisukusių nuo liosų žydų buvo 45% — 67%. Ar šitos skaitlinės ne rodo mums aiškiai, kaip žydai skriaudžia krikščionis? Juk vietan pabėgusių, arba kitokiu budu išsisukusių žydų, turi būti dapildyta skaitliumi krikščionių, kurie už žyda-sukčių turi atlikti kariumėnė! Žydas apsuka, nuskriaudžia visur, kur tik pasitaiko. Jaigu, abelnai žiurint, dangume nelaimių gyvenimo žmonių pridera atsimėti *cherchez la femme*, tai dangume nelaimių gyvenime mūsų žmonėlių reikia atmėti: *cherchez le juif*.

Na, tiek to — žydai — semitai skriaudžia mus — arijonis. Prie to esame pripratę ir tai ne dyvai. Semitai veda kovą su arijonimis nuo amžių, vieni kitų neužkenčia. Šiandieninis antisemitizmas yra tiktai prajovu tąsoje tos amžinos kovos, rodančių, kad arijonys aiškiaus pajuto ant savo kaklo skaudesnį spustelėjimą semitiskos hy-

droš ir stengiasi atsiliuosuoti. Vienok labai nusistebėtume, jaigu žydai pradėtu kovotis su žydais ir vieni kitus skriausti. Taip-gi reikia, man rodosi, stebėtis, jaigu lietuviai lupa paskutini kailį nuo lietuvių.

Nežinau, ar tai dėl mažo skaitliaus savųjų inteligentų, ar dėl kitos kokios priežasties. Dzukijoje daug vietų, reikalaujančių apšviestiesnių žmonių, užėmę yra dzukų vadinami „lietuviai“. Tie „lietuviai“ reikaluose, kur tarpiniku yra prakeiktas skatikas, parodo tokį prisirišimą dvasios prie gėrybių šio svieta, kad dzukai pradeda visai garsiai rekti; „Tai, kad butu mūsų žmonės, tai mus taip neluptų, o čia ne mūsų žmonės, tik lietuviai!“ Ar galima atrasti skaudesnį sopulį lietuvių, už tą, ant kurio nurodo dzukų skundas? Žmogus svetimą žmogų smaugia — bjaurimes; bet kada brolis broli smaugia — sudrebam iki paskutiniai dirksnei mūsų kuno.

Tai dirbk žmogau! vienik lietuvius, gink juos ir jų kalbą nuo skriaudimo svetimų, jaigu lituanus lituano lupus!

Pavadik prie tokių apystovų dzuką „lietuvių“ — nenorės priimti vardo savo vilko; pasiūlik dzukui lietuvišką laikraštį ar knygą — atstums, nės bjaurėsis ir neapkęs darbo savo smaugikų!

Q. D. ir K.

Atminimas apie Papilę.

Užkopęs ant viršaus ir atputavęs, aš tuojaus ėmiau dairytis į visas puses, kad suprasti kalno paveikslą. Pailgai apskritainis jis staigiai iš rytų leidosi į upę, iš šiaurės į augščiau pamintą lomą, o iš vakarų į plačią daubą. Tiktai iš pietų pusės, kur su tuomi pilkalniu susidur augštoki Ventos kraštai, nebutu buvę staigios pereigos, jaigu šitas jo kraštas nebutu supiltas ir tokių budu paangštįtas ant 4 arba 5 sieksnių. Ačiu tam pylimui kalnas pasidarė nepreinanamu išvisų pusių ir tuomi įgijo gilioje senovėje didelę karišką vertę, ką patvirtina ir dabartykštė ano pavardė „Pilė“, vartojama po aplinkinius žmonės. Antrapus šiaurinėje Lietuvoje ir Žemaitijoje užsilaike lygsiol da daugybė kitų panašių į šitą pilę pilkalnių kaip antai Salduvės kalnas apie Šiaulius, Raktuvės kalnas Žagarėje, Luponių ir Domantų pileiės, Girnikų kalnas, Kalnelio pilkalis ir t. t. Kas juos supylė, nėra gerai žinoma, nors iš tulų istoriškų padavimų galima spėti, kad tai patys lietuviai padarė dėl apgynimo savo krašto nuo kryžiočių ir kitų plėšikų.

Bet ne dėl to vien, kad pamatyti dalelę savo sentėviu veikalo, aš lankiau šitą kalną. Buvo, da kita priežastis! — Ant jo viršaus iš vakarų pusės, paskendęs augstų placių medžių pavienyje, gulėjo pailgas keturkampis akmuo,

ant katro auksinėmis raidėmis spindėjo padėtas daug žymės parašas:

„Attejvi! miniek sav, jog ezionaj paľajdotas Szymonas Davkontas pirmas isz tarp mokitų virų raszitojas senoves vejkať Lietuvos, Žemaitijos ir kitų naudingų knigelių. Jis par sava gyvenima it vargo pelle, be palaubos trusieje vienutinej žemaitiskaj rasziti delej naudos vien-tautių.

Gime 1793m. Spalnio 28. d.

Mire 1864m. Ąapkritio 24. d.

Isztark Vieszpatie! duok jam atilsi amžiną. — Paľajdois ant Jo kapa isteįgiau su antraszu užristi ta akmina papiles kleb: Wajjszwilła.“

Ant to parašo iškalta ranka laikė žašinę plunksną, it rengdamasi rašyt, o augščiau tos rankos rymoja auksinis kryželis.

Prasti netikėti tie žodžiai, kaip stabas, atmenu, manę ištiko. Skurdu darėsi vienkart ir gaudu. . . Čia juk gulėjo mūsų keliavedis ir mokįtojas, juk tai po tuomi akmeniu ilsėjos jau mažne ketvirtį šimtmečio žmogus, kuris supratęs savo gyvasties užduotę, su neapsakyta ištverme ir stropumu, blaškoms į visas puses audros, yrėsi prie išganymo salos ir stengėsi su savimi drauge savo vientaučius patraukti. . . Ir kaip rukai, patraukė per mano vaidentuvę visi jo darbai ir gyvenimo išlygos. Vargo pelė, vargo pelė! — Bet ne per veltą nuėjo tavo triusas, ne be atgarsio pasiliko tavo širdingi geismai! Kaip iš sunkaus miego, pažadėti tavo karštu žodžiu, pradėjo kilti lietuviai ir, nors retai kur ir iš lėto, bet standžiai ėmėsi sekti tavo pėdomis. . .

Ir kaip tamsus debesiai, saulelei pakaitinus, nusidraiko į visas puses ir mažu pamažu nusi-blaiavo dangus, taip ir mano širdyje nyko skurdums ir gaudums, o jo gilumoje pasirodė kits iškilnus jausmas, ne labai tolymas nuo džiaugsmo. Buvo tai sąžinė, kad ir pas manę galėjo gana rasti vieko, idant pasekti ano paveikslui ir padėti nors truputį savo gyvybės vientaučiams ant naudos. O! kad toks jausmas vis tankiaus ir tankiaus pakiltu užkietėjusioje širdyje ir, kaip žvaigždėlė paklydusiam marininkui, gelbėtu atrasti palaimos uostą. . .

Kaip prikaltas stovėjau aš ten pas tą kapą. Žiūrėjau į jį, bet kasžinkur jis buvo iš po mano akių pradingęs. Tik širdis stipriau ir tankiaus plastavo krutinėje ir kvapas pilniaus ir luosiaus pripildė jos vidų. . . Toli, toli kasžinkur skrajojo tada mano mislis. — Visokie gyvenimo prajovai, sutikti kamenors Lietuvoje, talpinosi paeiliui mano aumenise ir aš, rodėsi, pažinau visas anų išgalės, o drauge su tuomi supratau žmonių kančias ir pamačiau, kokių budu anas galima buvo palengvinti. Prigulėjo tiktai man pačiam išsiza-

dėti tulų žmogiškų trukumų ir, sutraukus galutinai visus raiščius, kuriuose laikė manę apipainioję visokie prietarai, pradėti kitoniskai gyventi. Lengvu, rodės man, buvo tai padaryti! Ir ragydamas manę, paslaptas balsas tarė taip pat man: padaryk tai! padaryk! . . .

Ir akmuo vėl pasirodė mano akise ir aš atsikurtečiau, kur esąs. Jutau, kad ne laikas man buvo atsiduoti savo mislims; bet gailu buvo anas pamesti: taip gerai ir džingu buvo man su anomis! — Užtai ir kilo manyje vaidas tarp sąžinės tadartikščio padėjimo ir noro atgal į mislis paskęsti. Ir kaip buk geisdams, kad šiame paskutiniame pasiliktu viršus, aš nusigrėžiau nuo akmens ir dulinau išlengvo šalin į priešinga kapų šalį, bet priėjęs prie krašto, pakėliau akis idant pažvelgti į kitą upės pusę. Ten po kairei ant gelsvo skardaus krašto stovėjo bažnyčia su dviem raudonom bonėm ir baltais langų ir durų staktais, kurie jau permier atsimušę nuo raudonų plytinių jos sienų. Labjauš į dešinią už sietuvos žaliavo tankus sodnas, o toliaus nebeapmatomai išsisklaidę, kupsojo mediniai miestelio namuliai. Gražu, bet liudna man buvo ant jų vaizdų žiūrėti. Juk tai jie galutinai išnaikino tą laimės jausmą, katruomi manę buvo apžiebes ans keturkampis akmuo, ir privertė, vėl prisirišti prie žemės. . .

Aumenise tiktai užsiliko atsitikimo atmintis. . .

Lapkričio, 24. 1889. m.

Uola.

Mikroorganizmai.

Mikroorganizmas, tai mažutelis gyvas daigtas, akia neužmatomas; kad mikroorganizmą matyti, reikia žiūrėti per padidinančius stiklus — per mikroskopą. Ir tokius mažus mikroorganizmus, reikia kelis šimtus sykiu padidinti, idant matyti — žiūrėti. Mikroorganizmų pilna visur, mes jų tik ne matome: pilna jų ore, pilna žemėje ir vandenyje; mes jų apsupti iš visių pusių, mes juos valgome ir geriame. Mes tai dažinojome tik paskutiniame šimtetyje su mikroskopu; taip pat maž-daug išpažinome ir jų darbą gamtoje. Numanymas, kad yra tokių mažų gyvų daigtų, kurių mes tik ne matome, buvo jau iš seno. Da filozofas Anaksagoras, draugas garsaus Periklešo, pirm dviejų tukstančių metų darodinėjo, kad oras užturi sėklas viso ko. Bet šita mislis Anaksagoro buvo patvirtinta tiktai 17. amžiuje; Holandijos prekėjas Levenhukas, ištyrinėdamas lašą vandens, pastovėjusio kelias dienas smalos bačkoje, per padinančius stiklus, užtėmijo tokius mažus gyvus daigtus, kurie buvo dų tukstančių kartų mažesni, nē mažiausi ik tolaik žinomi vabalai. Po dviejų metų kitas mokslinčius, Hukas, patvirtino tai, ką atrado Levenhukas; jis net įtaisė mikroskopą. Bet mokslas apie mikroorganizmus išplėtotas tiktai šitame šimtetyje. Dabar jais užsiima jau šimtai mokslinčių; daugybė knygų apie juos parašyta. Bet vis-gi darbas tik ką pradėtas, daug labai apie mikroorganizmus mes dar nežinome, pilnas mokslas apie juos ateitėje.

Aš norėčiau pranešti tai, kas dabar maž-daug žinoma apie mikroorganizmus.

Pradėsiu nuo tai, kaip išroda mikroorganizmai p mikroskopu. Mikroorganizmai išskirstyti į tris skyrius: bakterijų, pelesinių ir mielinių grybelių. Jie vieni nuo kitų gana daug įvairuoja. Pradėsiu nuo bakterijų.

Bakterijos ne vienokios: vienos apskričios, apvalios, išrodo po mikroskopu lyg mažutėliai žirnučiai; juos vadina *mikrokokais*; kitos paneši ant trumpų šipulelių, jas stačiai vadina *bakterijomis*; trečios taip pat paneši ant šipulelių tik laibesnių ir ilgesnių, vadina jas *bacilomis*; ant galo ketvirtos, lyg vingis išsikreivinę, jas vadina *spirilomis*. Bakterijos esti arba po vieną arba grupomis: taip mikrokokai esti sykiu po du, po keturis, arba susikabinę lyg žiedai retėžio. Bakterijos veisiasi labai prastai. Bakterija, ar tai bus mikrokokkas, ar bacilla ir t. t., plyšta į dvi lygias dalis ir pasidaro tokiu budu dvi bakterijos; pirm ne persiskirti į dvi dalis, bakterija tampa siek-tiek didesnė t. y. storesnė ir ilgesnė. Nekurios bakterijos, kaip antai bacilus, gali daugintis ir kitokiu budu; tai baciloje atsiranda mažos, labai šviesios kruopos, vadinamos moksliskai *sporomis*; kada tokios sporos atsirando, pačios bacilos gyvenimas neilgas: ji lyg sutruksta, sulušta į dalis ir sporos tampa liuosos. Iš sporos paskui gal išeiti vėl bacila.

Bakterijos tai mažiausios iš visų mikroorganizmų; taip nekurios iš jų turi ilgio tik $\frac{1}{500}$ millimetro (millimetras lygus $\frac{1}{25}$ colio), o pločio tik $\frac{1}{5000}$ millimetro. Spirilos tai didžiausios iš jų; nekurios iš jų turi ilgio $\frac{1}{5}$ dalį m. m.

Kad dar geriaus paroditi mažumą šitų sutverimų pridėsiu, kad viena drėgna bakterija, kaip išskaito Negeli, sveria $\frac{1}{10,000,000}$ milligrammo (milligrammas lygus $\frac{1}{10,000}$ luto). Gamtinikas Cohn'as štai kaip duoda suprasti didumą bakterijų; jai sako jis, paimti bakteriją ilgio $\frac{1}{500}$ mm., o pločio $\frac{1}{1000}$ mm., tai viename kryžiavame millimetre tilptu 633 milijonai bakterijų, jai jas tiktai gerai sukimšti, taip kad niekur ne liktu tuščios vietos.

Pereisiu prie pelesių. Pelesius kiek viens gerai pažysta; juos rasi ir ant čebato, gulinčio drėgnoj vietoj ir ant rukštos mėsos, o vasarą ant duonos ir tt.. Gal ne viens pasakys, kas tai per mikroorganizmai pelesiai, kad juos gali ir matyti ir apčiuopti ir pavoustyti? Bet tai, ką mes matome, tai ne viens pelesinis grybelis, o surinkimas jų daugelio; nors pelesiniai grybeliai ir didesni už bakterijas, visgi jie taip maži, kad juos galima pavadinti mikroorganizmais. Tie pelėsių šilkai, kuriuos mes matome, susideda iš plonų šiuulelių, tankiausiai sudėtų iš dalelių — sudurtų. Šitie šiuuleliai dalinasi į dalis taip, kaip ir bakterijos, tik dalyš neatsiskiria; tokiu budu pelėsių krumas auga ir didinasi. Bet apart tai, pelėsiai turi ir sėklas. Sėklos esti dvejopos. Taip vienos, vadinamas *sporomis*, atsiranda ant stiebukų, išaugusių iš pelėsių šilkų; ant stiebukų viršunės po mikroskopu matai lyg kokius pirštus, sudėtus iš daugelo sunarių. Toks pirštas subrendęs išsiskirsto į tiek dalių, kiek buvo sunarių; kiek viena tokia dalis tai ir yra *spora*. Bet sėklos gal pasidaryti taip, kaip pas žyduolius augalus t. y. sėkla pasidaro, kada moteriškas vaisius tampa apvaisintas vyriškum. Ar tai sporomis, ar tai tikromis seklomis pelėsiai platina savo veislę: sporas ir seklas vejas išnešioja visur.

Dabar kelis žodžius apie *mielinius grybelius*. Kas ne žino mielių, kurias bobos deda į pyragus; o mislyju, kad nedaugelis žino, kad tai gyvi daigtai, tai mieliniai grybeliai. Mieliniai grybeliai neką didesni už bakterijas; grybelis po mikroskopu išrodo gana trumpu šipuleliu su apskričiais galais; ilgis jo neka didesnis už plotį. Veisiasi grybeliai įpatinagai: iš šono grybelio

išauga lyg kokia bamba arba pumpuras; tas pumpuras paaugėjęs atsiskiria ir pasidaro tokiu budu iš vieno grybelio du.

Išlygos gyvenimo mikroorganizmų.

Gyvuliai ir augalai reikalauja dėl užlaikymo savo gyvasties daugelio faktorių. Taip reikalingas jiems atsakantis maistas. Maistas kiekvieno gyvo daigto, ar tai gyvulio ar tai augalo, įvairus. Taip vieni gyvuliai minta tiktai augalais, kiti mėšą kitų gyvulių, tretieji ir augalais ir mėsa. Maistas vienių augalų tai neorganiškos druskos, kurias siurbia iš žemės, kitų-gi, kaip antai grybų, numirusi puvanti organiška materija, tretieji-gi minta syvais gyvų augalų. Bet ne tik maisto reikalauja gyvas daigtas, jis da reikalauja ir vandens. Jai gyvulių maitijti visai sausu maistu ir ne duoti jam visai vandens, tai jis greičiaus pastips, nė gaunant vieną tik vandenį be maisto; tą patį gali pasakyti ir apie augalus: kiek viens žino, kad, jai ilgai lietaus nēr, tai javas, nors žemė būtų kuo nuo riebiausia, neauga, nykšta ir tai dėlto, kad augalas gali tik tada įsiurbti ma stą, kada jis bus ištirpęs vandenyje. Bet ir to negana. Kas ne žino kaip tai reikalingas gyvuliui oras, arba geriaus saktant, oro rukštadaris; jai jis oro negaus per kelias minutes, jis uždūsta. Tą patį gali pasakyti ir apie augalus; tik jiems reikalingas dėl kvėpavimo ne tiek rukštadaris, kiek anglerukstė; grybai reikalauja rukšdario. Ir tai da negana. Gyvuliams ir augalams reikalinga atsakanti temperatūra: taip gyvulus stimpa, jai jo kuno temperatūra pereina *minimum* ir *mazimum* jo normališkos temperatūros. Taip-pat ir augalas: žiemą jis ne auga, arba visai žūsta, nes temperatūra esti per žema.

Ant galo gyviems daigtams reikalinga da šviesa. Nors gyvulus arba augalas auga ir be šviesos, bet niekados taip gražiai ne tarpsta, kaip tas ką mato šviesa.

Ko-gi reikalauja dėl savo gyvasties mikroorganizmai? Bet pirm ne ant tai atsakyti, reikėtu žinoti ar mikroorganizmai priguli prie skyriaus augalų, ar gyvulių. Kad pelėšiai ir mielės priguli prie augalų, apie tai niekad ne abejoje; bet ar bakterijas laikyti už gyvulius ar už augalus, mokslinčiai ilgai riejosi. Iš pats pradžių, kaip tik atidengė bakterijas, jas palaikė už gyvulius ir tai dėlto, kad nekurius iš jų kaip antai bacilos ir spirilos laše vandens po mikroskopu kruta arba net bėginėja; augalai, kiek žinoma, nekruta. Dabargi bakterijas laiko už augalus ir štai dėlko; viena, užtėmyjo, kad nekurius iš augalų gali krutėti, kaip antai amenikoniškas žolynas *mimosa*: jai jį pajudini, jis nuleidžia ir sulenkia savo lapus, arba žolė rusiškai vadinama *rosianka*, ką savo lapais gaudo musias ir kitus vabalus; antra atrado, kad *amiakas*, kuris greit sunaikina gyvulių audeklus ir nekenkia augalų audeklams, nekenkia taippat ir bakterijoms. Ir taip bakterijos augalai; jos, kaip ir grybai ne turi *chlorofilo*, kuris duoda žalią spalvą augalų lapams, už tai-gi bakterijos paskaitytos už augalus-grybus. Gryžkime-gi dabar prie augšciaus užduoto klausymo: ko reikia, kad mikroorganizmai galėtu augti, daugitis? Maistas jų, kaip ir kitų grybų, organiška materija. Bet tuom syk, kaip kiti grybai minta tik numirusia organiška materija, advernai, daugelis mikroorganizmų minta ir gyvo organiška materija; daugelis jų parazitavoja ar tai gyvulinuose, ar tai augaluose ir naikina jų syvus. Reikalauja mikroorganizmai ir vandens: aut sauso čebato, arba ant sausos sienos niekados neatsiras pelėšiai; taip-pat nieko ne bus, jai į sausus miltus į dėsi mielį. Reikalingasmikro organizmams ir oras — oro rukštadaris;

bet reikia pripažinti, kad ne visiems: kaip nekuriuos bakterijos geriaus veisiasi be oro, jas vadina *anerobais* t. y. nereikalaujančiais oro, jos rukštdarį (degį) išgauna iš pačių organišku sujungu. Temperatura, taippat svarbus faktorius dėl mikroorganizmų gyvumo. Temperatura, prie kurios jie geriausei veisiasi, įvairi dėl įvairių mikroorganizmų; dėl vieno tinka viena, dėl kito kita, bet abelnai patėmyjo, kad prie temperatūros +5° C. mikroorganizmai lyg sustingsta, nesiveisia; temperatūra 0° C. jau nekuriuos naikina; bet nekurius bakterijos, kaip parodė ištyrinėjimai Pikte ir Jungo gali išlikti gyvos prie temperatūras — 70° C. per 708 valandas arba prie temperatūras — 130° C. per 20 valandų; tokia tai ne išpasakyta gyvybė nekuurių iš mikroorganizmų. Temperatura +100° C. užmuša visus suaugusius mikroorganizmus, bet tik ne bakterijų sporas. Sporos genda tik tada, jai ilgai kokias 8 valandas virijti, arba kelis syk virinimą atkartoti. Dėl ko verdantis vanduo užmuša pačias bakterijas, o ne kenkia jų sporoms, da ne išaiskita. Greičiausiai kad ar ant paviršiaus tų sporų yr toks daigtas, ar pats ju lukštas ne daleidžia vandens prie pačio branduolio.

Dėl bakterijų augimo ir dauginimosi temperatūra +35° C. arba truputį didesnė, ar mažesnė yr atsakanciausia.

Šviesa, kiek gali sprėsti pagal ištyrinėjimus Tyndalio, bent nekurioms bakterijoms neina ant sveikatos; bakterijos pas Tyndalį patamsėje geriaus veisėsi, nė šviesoje.

Jai išlygos gyvenimo atsakancios, mikroorganizmai veisiasi neišpasakytai greit, ipač bakterijos. Bakterija kas adyną gali dalitis į dvi dalį; tokiu budu per 24 adynas iš vienos bakterijos gali užginti 16^{1/2} milijono veislės; taippat, jai mikrokokkas kas adyną dalisis į dvį dalį, tai per tris dienas, skaitant gramme 636 miliardų mikrokokku, visa jo veislė svertu 7^{1/2} milijonus Kilogramų arba 18 milijonų svarų; kad dar geriaus parodyti neišpasakytą veislingumą bakterijų, pridesiu čia žodžius gamtinjko Cohn'o: „jai, sako Cohn'as, pasakysiu, kad kryžiavame millimetre telpa 633 milijonai bakterijų, per 24 valandas užims 1/40 dalį šito saiko, o praėjus 48 valandoms užimtų jau 442,570 tokių saikų; marios užima 2/3 dalis paviršiaus žemės; jai priimti, kad vidutinis jų gilumas yr mylia, tai marių įtalpumas bus 928 milijonai kryžavų mylių; jai bakterija galėtu taip veistis per 5 dienas, ten jos veislia galima būtų užkimšti visas šitas marias.

Žinomas daigtas, kad bakterijų niekados ne gali taip daug privysti; išlygos jų gyvenimo, ant kurių aš nurodžiau, ne visados esti atsakancijos; tankiausiai stoka maisto sulauko ne tik jų veisimasį bet ir galą joms daro. Kludo mikroorganizmų dauginimasį ir tie produktai, kuriuos jie išdirba maitinantis ir dauginantis; taippat kludo ir kovą už buvį mikroorganizmų: viens mikroorganizmas žudo kitą, jai tik išlygos gyvenimo dėl ano atsakantesnės, nė dėl šito.

Heterogenija. Negaliu aplenkti vieno svarbaus klausymo, ant kurio išrišimo buvo padėta tiek daug darbo, laiko, žmogiškos kantrybės.

(Toliau bus.)

Korespondencijos.

Keli žodžiai apie pilekalnį Rudaminos. Kartą nuvažiavęs Rudaminon, atlankiau pilekalnį. Tas pilekalnis iš dviejų pusių įeinamas, riogso augštais veja apžėlusiais slenkščiais, ir

kur nekur nuskurdusioms ėglėms, tarp kurių plotas lygumos, lyginant, tiek, kiek užima kiamas su trioboms, ne menko gaspadoriaus. Ten vienok ta lyguma nedykauja: nors ir su didžiu vargu įsigabena žmones su gyvuliais, tą lygumą apdirbti, javų pėdus ant pečių nunešioja, nės užvažiuoti negalima. Pažym, seniau žmonės nesinaudojo laukų pilekalnio, nės ant lygumos to, viršukalnėje stovi senas beržas. Aplink pilekalnį, ypatyngai į rytus siaurėslink, didelis plotas pievų, šianbia tą pilekalnį, pažym buvę, kada tai užtvinę vandeniu, nepereinamos klampynės. Čion atėjo ant omonio visokie liudni atsitikimai mūsų bočių, kaip čion mūsų senoviški kareiviai laikėsi ant sargybės, kiek jie už savo tėvynę datyre nuo neprietelių vargo, nelaimių ir praliejo kraujo, ypatyngai, kada nuo pikšmo kryžiojų krito tarpo jų negyveliai, tai ar didesnės baimės reikėjo? Čion nekarta, ir dabar piemenys iškrapšto ant krantų pilekalnio, kulkas rudos, apvalias lyg branduolio kaštono didžio. Galima numanyti, čia buvo laikomi visokie zopostai kaip tai: maisto ir visokie dėl apsiejimo reikalingi daigtai. Todėl galima numanyti, jog tai pilekalnyj buvo visokie sklepai su paslaptinėms užkavonėms, kurias nepigiai galėjo neprietelius apeiti. Girdejau pasakojant senį, kad čia buvo urvas apgriuvęs. Dugnas to urvo buvo, nesiekiamas, — dabar to urvo jokio ženklų neb'yra. Pasakoja, kaip kartą kerdžius, dėl datyrimo, įleidęs piemeniuką į tą urvą, parišęs ant virvės, virve tapo kaip žirklėms nukirpta, tas su gyvybia neišėjo.

— Kur dabar pieva Keistutiškė, apšianbia pilekalnį, buvęs, senoje gadynėje, vanduo, mažas ežerėlis. Viena kart merginos, ganė artojų palšus jaučius paežerėje, sustojusios dainavo apie savo vargužėlį, o skardus jų balsas, atokiai buvo girdėtas. Taip joms be dainuojant, nepasijuto, kad vanduo prie jų artinasi; išsigandusios naba-gėles, neturi ką daryti, — pirma savęs gena palšus jautelius, ir pačios tekinos bėga, o vanduo užia šniogsčia, vis ir vis netoli jų, norėdamas jas pas-kandyti ir kaipo geizdamas atmonėti už skriaudą padarytą. Viena iš jų drasesnio budo, kada jau buvo apilsusios, atsigrežė priešais vejantisį vandenį ir pradėjo kalbėti: „Kažin kur tas šventas vandenėlis aprims,“ staigu, kaip to reikėjo, vanduo aprimo ant tos vietos ir jau toliaus ne-plaukė. Dabar ten yra ežeras vadinamas Rymietis (Rymie), Rudaminos parapijoje, keturi viorštai nuo pilekalnio.

Artojas.

Iš Žemaitijos. Kaip urednikai moka pasi-
naudoti iš tamsybės žmonių ant savo pelno o
nt jų iškados tas atsitikimas. Resiainių pa-
vietė viens pons maskolius Ch. . . budamas šve-
čiuosė pas Kauno gubernatorių lauke jo atvažiuo-
jant pas savę, o iš tos priežasties, kad kelias ilgas,

nuo vieškelio per čiela mylę ne buvo geras, kurį
ne prigulėjo niekam taisyti, prasze policijos, idant
toji priverstu turtingesnius ukinikus. Taigi po-
licija sudumojo uždėti tą sunkų darbą ant turtingo
ukiniško B. o negalėdama jį prie to priversti nē
per valscių, užsimane pati, užpuldama naktyje
ant jo gyvenimo paimti jį po areštu. Tas uki-
nikas ir jo šiaimyna mislydami, kad juos razbaini-
kai užpuole, pradėjo, nepažinę, policija mušti ir
šaudyti. Keli vyresniejie sumušti gavo bėgti be
kepurių namonlink. Paskui iš antro karto suėme
iš to gyvenimo 16 vyrų ir pasodino anuos į
kalinį. Prova žada buti šimet.

Panevežio paviėtėj, apie Pumpenus, yra
labai pasklidę tarpe Lietuvių lenkiski laikraščiai
„Ziarno“ ir „Gazeta Swięteczna“. Kitur vėl
užklausti lietuviai, kodėl ne skaito lietuviškų
laikraščių atsako kad jie gauna iš kanceliarijos pasi-
skaityti maskoliškas gazietas o lietuviškos dėlto ne
skaito, kad apie anas suvisu ne žino, ne užneša
jiems. Perskaitęs „Atminimą apie Daukantą“
1. Num. „Varpo“ už šiuos metus, rokuoju už
reikalinga pridėti žinią apie rankraščius pasi-
likusius po myrio to vyro garsingo ne tik tarpe
lietuvių, bet ir kitur. Rankraščiai te atsiranda
rankose daktaro Kaunackio (Kownacki) įpėdinio
a. a. Daukanto, pas kurį reikia rašyti: stacije
Škudai, Telsių paviete, Kauno gub. tėviškė Kivilei.

Kalba, kad šeme laikė pasiplatino daugel
netikrų bumaškų (popierinių pinigų) po Lietuvą,
kad Aukštote (aukštesnioj Lietuvoj) paleista
tokių bumaškų ant 200,000 rubl. o kad apie
Jurbarką Resiainių pav. viens žmogus kasžin-
kur nupirkęs 100 szimtinių bumaszkų paleido
anuos gana dėl savęs laimingai į svieta. Kaimynai
nuo to vyro bijo imti pinigų, idant ne apsigauti.

Iš tos priežasties, kad šios gadynės naujos
bumaškos yra iš vienos pusės mėlynos — tankiai
žmones su anoms suklysta, priima rublines iš
antros pusės rudas už dešimt rublių, o tris, penkius
ir t. t. rublius išduoda už rublį ar daugiau.

Žmonės visoje Lietuvoje pradėd labai dejuoti
su pašarais, ne pritekdamai šiaudų. Galime iš to
matyti, kad pavasaryje arkliai labai pabrangs.
Kiaulės taip pabrango Resiainių pav kad gaspa-
doriai ir veislines kiaules išpardave beimdami
gerus pinigus. Nupenėti meiteliai eina į Prusus.

Iš Panevėžio pavietės. Čia tautiškas
kilimas taip juda, kaip ir visoje Lietuvoje. Ir
tarpe bajorų atsiranda daugel tokių, kurie rodo
savo prilankumą dėl tos idėjos. Pažintis jų vienok
dalyke lietuvištos ir jos literatūros yra labai
menka. Viena mergaitė, galiu sakyti, kad tikrai
apszviesta, nės pabaige gimnaziją Panevėžyje, buvo
tos mislės, kad Adomas Mickiewicz raše lie-
tuviškai po vardu Duonelaiczio. — Čia noras
skaitymo yra didelis, nepritenk tik knygų, kurias

mažai kas priduoja. Daug yra reikalaujančių Slupo Abėcėlos, kurią ne žino kur gauti. Inteligencija, kuri geriau moka lenkiškai nei kaip lietuviškai, reikalauja lietuviškų žodynų ir gramatikų, idant kalbos pasimokyti. — Čia yra daugel kaimų (sodų) išvirtusių iš burlokų (maskolių) į lietuvius, kurie paeina iš maskolių; pradžioje šio amžiaus prisiųstų į Lietuvą. Jie suvisu ne moka maskoliškai ir ne pripažįst savę prieš maskolių, varo nuo savęs popus (maskolių kunigus) ir kalba lietuviškai. Viens toks sodžius yra Vaškų parakvijoje, vadinamas Titkoniais, o antras Rimbiškiais — Pasvalo parakvijoje, ne rokuojant daugel kitų, kurių ne žinau arba ne atmenu. — Čia laike kalėdų sutikau kelis studentus, kurie apie savę kalbėjo, kad yra lietuvišiais, vienok lietuviškai tiek ne mokėjo, kad galėtu su manim toje kalboje kalbėti, išsipašinėdami kad dėl jų lengviau yra lenkiškai. Kalbėjo lenkiškai nors nekėntė lenkų.

Panevėžio pavietėj labai platinas laikraštis „Apžvalga“. Agentai to dvasiško laikraščio reikalauja dėl pamažinimo sau darbo, kad dėlei keturių prenumeratorių imtu vienas ir išdalintu dar dėl trijų. Nės tas laikraštis ne eina per pačią bet per rankas. „Šviesos“ Tilžėje atspaudinta 7000 eksemplorių, iš tų jau sausiaus mėnesyje ši met išdalita 3000 eksemplorių.

Kaip girdžiu, žmones dabar reikalauja „Geografijos“ ir „Zokanknių“ lietuviškai, o ponai žodynų lietuviškai lenkiškų ir lenkiškai lietuviškų. Vieni dėlto, kad užsiim politiką, nor žinoti kur yra kokios karalystės, tūr norą prieš provų o kiti nor prasimokyti lietuviškai ir skaityti lietuviškus laikraščius ir knygas, bet ne visi gerai išmano kalbą, skundžias, kad skaitydami maž te išmano.

Jaigu kožnas lietuvis nusipirks svarstyklės (vogas), kurios kelis rublius kaštuoja, tai užėdys sau pinigų 10—100 rublių ant metų, pagal tai kaip jam daug reikia nuo žydų pirkti. Ne nuo šiandien gyvendamas, datyriau, kad žydų voga tur svarą be čverties), ar be pusės čverties. Nors žydai rodos pigiai parduoda, vienok nieks taip brangiai ne parduoda kaip jie, nės jų voga maža. Jagut parduoda pigiau ant kapeikos, tai pilnai pavag ant trijų ar dviejų.

Ne sykį kalba lietuviai apie vienybę, kurios negal atsiekti, vienok atsitinka, kad ir tarpe lietuvių vienybė daugel gal padaryti, kaip tai atsitiko su valnais ukinikais. Valnais ukinikais arba žmonėmis vadinamas tokie, kurie buvo poniški o žemes neturėjo, gyveno jie labiausiai arendomis. Taigi pirm keliolika metų gyventojai kaimuos Siurmantai ir jos apygardos, Resiainių pavietės, Girkalnio parakvijos budami arendoriais tos žemės prigulincios prieš p. M. o ant jos praturtę užsi-

manę pasilikti ant vietos, ne mokėdami arendos, tai yra ta žemę pasisavėti. Pasisergejās p. M. prieš pagelbos sūdo ir policijos pradėjo anuos mėtyti iš tos žemės lauku. Žmones pradėjo daryti talkas, pilti volus, daryti barikadas, kad atsigtinti nuo išmetimo, išpėrė skurą Resiainių policijai ir t. t. Paskui matydami, kad čia gali buti prastai bėgo prieš rodos Peterburgiškių advokatų, siųsdami ten mandresnius iš savo tarpo. Advokatai pasakė, padarę rodą ant susirinkimo, kad jie ne tur teisybės prieš tos žemės ir galės anuos išvaryti, bet jagut jie sutelktu prieš to kelias rėdybas (gubernijas) tai valdžia turėtu pamislyti apie padarymą dėl jų zokano. Tie pargryžę paplatino tą gerą dėl savęs žinią per gromatas ir žodžiumi po čėlą Kauno, Vilniaus, Gartėno ir kitas rėdybas, taip kad pėr kelias nedėles buvo sukilęs visas tas kraštas ir valdžia turėjo ištaisyti zokaną dėl taip vadinamų valnų-žmonių, kurie gavo ant išpirkimo tąs žemes. *Aitvaras.*

Politika.

Paskutinį laiką, politiskam gyvenime Europos išpuolė du atsitikimai, kurie gali turėti didelią įtekme ant dėjų bėgio. Vengrijoje Tissa atsisakė nuo pareigų ministrų pirmsėdžio, Vokietijoje-gi Bismarck'is nuo pareigų kanclerio, ministro dalykų užrubežinių ir ministrų pirmsėdžio. Tissa per keliolika metų stovėjo prysakyje valdžios Vengrijos ir, reikia pasakyti, per tą laiką ne mažai naudos padarė savo tėvynei. Išmintinga politika pagerino Vengrijos finansus, įtaisė geresnias išlygas ekonomiskio gyvenimo ir visados mokėjo užstoti už Vengrijos reikalus tarptautiskam gyvenime. Parlamente jisai turėjo daugumą po savo pusei, nežiurint ant to, kad opozicija jau nuo seniai stengėsi suardinti jį; Franciskos-Juozas taip-gi mylėjo jį ir dar neperseniai, priimdamas parlamento dėputatus, gyrė jį už tvirtą politiką aprinktame palinkime. Kodėlgi Tissa, budamas tarp tokių išlygų, visgi turėjo atsiasakyti nuo prezidento pareigų, kurias jisai pildė per keturiolika metų? Atsitraukimas jojo įstabių rodosi labiausiai dėlto, kad po jo pusei buvo parlamento daugumas, o tai, kad, turint daugumą, Tissa visgi atsiasakė nuo vadovystės, gal vienintelis atsitikimas gyvenimo parlamentariškų viešpatysčių. Artymiausiai priežascia šito atsitikimo buvo klausymas apie padonystę, kuriame ministėrijos pažiuros nesusitaikė su pasiuntinių pažiūromis, ypač tai, kad ministėrija nenorėjo paminėti savo projekte apie Košto padonystę, ko neatbutinai reikalavo opozicija. Bet vis tai dar neužtenka, idant butu aišku, kodėl Tissa išstojo iš ministėrijos, nes turėdamas po savo pusei daugumą, galėjo pergalėti opoziciją minėtame klausyme. Tikraja priešascia jo atsitraukimo buvo kova su opozicija, kuri jau nuo seniai traukiasi, o labiausiai aštresnia stojosi beveik puse metų atgal. Nesutikimas su opozicija taip pasididino, užsikietėjimas josios ir priešinimasis tapo tokiu tvirtu ir sistėmatišku, kad jau negalėjo buti kalbos apie kokį nors kompromisą, užganėdinanti abi kovojencias puses, ir Tissa u praktiską laikė atsitraukti iš kovos, nekaip bepaliovo remtis su savo priešais. Jo vietą užėmė Sapary, kuri prizadėjo eiti keliais, parodytais jojo pirmbuvių vadų.

Beveik tuomi pačiu laiku ir Bismarck'is atsisakė nuo augščiausių vietų, kurias ilgą laiką buvo užėmęs. Nors oficiališkai neišaiškintas priežastys jo atsitraukimo, bet pasiremiant ant nekurių faktų, nedaleidžiančių jokios abejonės, gali išaiškinti šią svarbų atsitikimą. „Nordd. Allgem. Ceit.“ sako, buk Bismarck'is atsisakė dėlto, kad nesutiko su imp. Wilhelmu pažiurose ant klausymo apie atsakingumą ministėrių, ypač pakeltas buvo klausymas apie tai, ar galiministėriai pristatyti ciecoriui savo rėferatus, nekontrasignuotus ministėrijos prėzidento, ir ar atsako prėzidentas už rėferatą nekontrasignuotą jojo. Jaigu dabar pažiurėsimė, kada, arba dėl kokios priežasties pakeltas buvo klausymas apie atsakingumą ministėrių, tai priežastys atsisakymo Bismarck'io bus maž daug aiškios. Klausymas apie atsakingumą ministėrių pakilo tiktai tada, kaip tapo apgarsiti Wilhelmo rėskriptai apie darbinikų klausymą; o kad pirma niekad tokio klausymo nebuvo ir tiktai prie šito atsitikimo jisai buvo pakeltas, tai be abejonės gali sakyti, kad tarp kitų priežasčių atsitraukimo Bismarck'io nuo vadovystės politikos vidurinės ir užrubežinės buvo nesutikimas jo su Wilhelmu, dalykuose sociališko klausymo, iš augstybės sosto atvirai pripažito Wilhelmo ir paduoto ant nusprendimo tarptautinės konferencijos. Ir iš tiesos, visai tai suprantama. Nors Bismarck'is pirmiaus, ne kaip Wilhelmas pripažino ir ant praktikos parodė kad viešpatystė ir abelnai kultūros geradėjystės neturi buti tiktai dėl turtingųjų, bet kad ir ketvirtai luomai taipgi priguli žmogiškos tiesos, vienok nėjo toliaus paliatyvų, užtikrinančių darbininkams buvį gilioje senatvėje, kada visos darbininko sylos jau buvo susisuriusios begalinėje daugybėje padarinių ir nuošimčiuose kapitalisto pelno, išlygų-gi darbo tuomi laiku, kada dar darbininkas esas visoje energijoje ir be partrukio gali šerti mašiną. Bismarck'io reformos nejudino. Wilhelmas, savo rėskriptuose, plačiau apėmė sociališką klausymą: kadangi rėskriptai buvo apgarsiti be kontrasignacijos Bismarck'io, tai jisai ir pakėlė klausymą apie atsakingumą ministėrių; o tai, kad apgarsinimas rėskriptų apie darbinikų klausymą buvo priežastė užklausymo Bismarck'io, tai aiškus dalykas, kad Bismarck'is ne visame tame sutiko su Wilhelmu, dalykuose sociališko klausymo ir pastojio tokia dilėmma: arba Bismarck'is turėjo atstoti nuo savo pažiurų ir pasilikti prie valdžios, arba Wilhelmas turėjo juomi apsileisti. Bet Bismarck'is nepratęs kuomi nors apsileisti; per tiek laiko jis beveik apsoliutiškai vedė Vokietijos dalykus, taip kad dabar jam sunku buvo pasiduoti; Wilhelmo gi budas taipgi ne tam tikęs, kad apsileisti nors ir senu, praktišku žmogumi. Užtai, patikus minėtai dilėmmai, Bismarck'is turėjo pasitraukti. Prie to reik'a dar pridėti kitą priežastį, kuri guli rezultatuose neseniai buvusių rinkimų į parlamentą. Rinkimai parodė, kad tauta nepagiria kanclerio politikos, nės per rinkimus jo partijos arba kartelis tapo suardytas; pertai Bismarck'is nustojo daugumo naujamjam parlamente, ant kurio butu galėjęs visada pasispirti ir su jo pagelba priešitis pačiam Ciecoriui; o be daugumo parlamente Bismarck'is dabar negalėjo apsieiti, nės, kad be jo apsieiti, reikia turėti po savo pusei ciecorių, Wilhelmas-gi per daug turi jaunos energijos, per daug trokšta pats valdyti, kad galėtu pasiduoti Bismarck'iu ir drauge eiti priešais parlamentą. Užtai neturėdamas po savo pusei daugumo iš vienos pusės, nesutikdamas su Wilhelmu iš kitos, Bismarck'is turėjo pasišalinti, nes jo budas negali daleisti, idant sulaukias žilos senatvės ir papratęs sau viens valdyti, butu galėjęs kėsti politiką ciecoriaus ir parlamento, kuri nesutinka su jo pa-

žiuromis. Taigi atsitraukė nuo viešpatystės darbų, idant ramiai pabaigti savo senatvę, žmogus, kuris beveik per trisdesimts metų tarnavo savo tėvynei, užimdamas augstas vietas, pastatė ją ant tos augstybės, ant kurios šendien yra. Bet geri vaisiai jo darbų neturi uždengti akių prieš piktus, kurių, nelaimė, daug galime rasti. Atsitraukimas Bismarck'io, be abejonės, išsaus didėlias atmainas kaip Vokietijos gyvenime, taip ir tarptautiskam. Netekus žmogaus, kuris stovėjo tarp ciecoriaus ir parlamento ir per savo didėlią įtekumą ir despotiską pasielgimą su savo priešinikais stėlbė reprezentacijos svarbumą, galės užstoti teisingi prietikiai dviejų šakų viešpatystės valdžios — pildančios ir išduodančios įstatymus; tokiu budu politiškas Vokietijos gyvenimas galės eiti tuomi keliu, kokį parodo konstitucionalizmas, nes Caprivi, Bismarck'io įpėdinis, neturi savyje tų išlygų ir ypatybių, kokių reikia, idant buti Bismarck'iu; abelnai-gi gali pasakyti, kad Bismarck'is visai neužaugino kandidatų ant politiškos vadovystės; jo budas ir visas pasielgimas nedalaido, kad jo pagelbinikai, kuriems teko dirbti prie „geležinio kanclerio“, parodytu savo tikrą, originališką mislį; Bismarck'io sadarbinikai buvo tiktai jo įnagiais, mechanizmu, kurį jisai suko pagal savo norus ir išmanymą; pertai po Bismarck'io valdžia negalėjo buti politiškos mokslinycios, kurioje butu mokinęsi ir dvasiskai augę busentieji viešpatystės vyrai.

Francuzijoje krito Tirardo ministėrija. Priežastia to buvo tai, kad senatas nepriėmė prekisko traktato su Turkija; taip bentgi išrodo ministėrijos puolis paskutinėje valandoje jos gyvenimo; pažiurėję-gi giliaus, galėsime atrasti tikras ir svarbesnias priežastis. Jaigu atsimisime, kad ministėrija atsako tiktai prieš pasiuntinių palatą, tai nepriėmimas projekto tiktai iš pusės senato negali dar užtekti, kad ministėrija priversta buti atsitraukti; bet šitame atsitikime, apie kurį kalbu, ministėrija pasinaudojo iš to, kad senatas nepriėmė jos projekto, idant atsitraukti nuo valdžios, nes jautė, kad gyvenimo dienos suskaiitytos. Ir iš tiesos, daug priesinikų ji turėjo. Radikalai kase jai duobę už projektą apie spaudą, oportunistai nekentė už tai, kad buk ministerija per daug laikėsi radikalų, visos-gi respublikaniskos partijos ėjo prieš ministeriją dėlto, kad ji permažai iniciatives turėjo ir jokių reformų nedare. Vietą Tirardo užėmė Freycinet; nauja ministerija susedida iš reprezentantų trijų partijų: konservatorių, oportunistų ir radikalų. Kaip matyt iš deklaracijos, ministerija pastatė sau už siekį suvienyti visas respublikaniskas partijas, bet tai vargiai pasiseks jai, nes iš pačių pradžių jau radikalai ir konservatoriai nelabai gerai sutiko ją. Abelnai ministerijos gyvenimas negali buti ilgas. Pirmiausia prieš ministeriją stovi projektas apie spaudą, kuris išsaus didėlį protestą radikalų ir reakcianerų; jaigu ministerija užstotu už jį, tai užtrauktu ant savės didėlį neuzkentimą daugumo partijų, kuris galėtu priversti ją atsitraukti nuo valdžios. Taippat gali pastatyti į sunkų padėjimą ministeriją klausymas apie tarifą, kuris neužilgo bus apsprendžiamas, nes ministerija stovi prieš protekcionizmą, tuomkart-gi palatos daugumas už protekcionizmą. Tokiu budu, neilgai trukus, gali ir Freycinet'o ministerija buti priversta atsisakyti nuo valdžios.

M. Joniškis.

 Rankraščius ir atsiskankimus rėdystė meldžia siųsti tiesiog į Ragainę po antrašu:

Kr. Woska, Ragnit (Ostpreussen).

Ganau aveles.

Padavė Varpelis.

Ga - nau a - ve - les pa - gi - riais at - bé - ga vil - kas pa - tvo - riais

A - ve - les iš - vai - ké vil - ne - les iš - drai - ké po lau - kus po - lau - kus.

<p>2) Ejo avelės pas poną
Apskūsti vilką pagoną:
Mes biednos varguose, paplūkę kraujuose
Nuo vilko, nuo vilko.</p>	<p>4) Buk ponas loskavs ant manės,
Avina imkie dėl savės:
Aš nieko nekaltas, — buvo šuova baltas,
Nelojo, nelojo.</p>	<p>6) Išpiltas girioms skubina,
Žiuri — kad kitas svyrina.
Eime, broli mano, ten kur avis gano
Piemenys pagiriais.</p>
<p>3) Liepė pons vilką pavadyt
Ir avims prova padaryt.
O vilkas eidamas, avina nešdamas
Pas poną paklanų.</p>	<p>5) Išleiskit vilką po pietu
Išdirbkit skurą ištiesų!
Avis beginėjo, lazdas davinėjo
Ant vilko, ant vilko.</p>	<p>7) Geras ir žodžio paklauso,
Pikto ir lazda netaiso:
Nors vilkas išpiltas, neseniai išdirbtas,
Vėl nor zlastis daryt.</p>

Gramatnyezia.

Nemunui, Permainydami pakraipą laikrašcio — ne permainysime užziuros valdžiu ant mūsų spaudos — nės knygos lietuviskos uždrantos ne dėl jų pakraipos, bet dėl lotiniskų litarų. Turtai Byrutės draugystės yra labai nedideli dabar — dėlto sunku koki darbą atlikti — apie apgarsinimus pasirūpysime.

Civilėliui. Eilių „Morkus pekloj“ dabar ne sunaudosime — forma jų tankiai szlubuoja. —

Apgarsinimai.

Nuo Sausio mėnesio szių 1890 metų, iszeina Tilžėje pas Ernesta Weyerį mėnesinis laikrasztis „Szviesa“, knigelemis nuo 32 pusių. Užmokestį už savo laikrasztį rėdyte „Szviesos“ priima tiktai nuo skaitytojų gyvenanezių Prusuose ir kitose karalystėse; rusiszkoje gi Lietuvoje „Szviesa“ parsiduoda numariais Tilžėje ir žinomose vietose parubežėj Prusų puseje po 5 kap.

➡ Adresas Szviesos redakcijos:
Tilsit, (Ostpreussen) E. Weyer.

Du stipriu vaikinų,

kurnoda norą tur Prusuose į kailiadirbius (kazimėkus) iszsimokinti (miel jaigu kiek vokiszka supranta) randa tam tinkanezią vietą pas

Hermann'a,

garboriu mistra,
Ragainėje, (Ragnit, Polnische Strasse.)

p. Atsakantis rėdytojis: Martynas Jankus, Bitėnuose, per Lompėnus.

„Ukinikas“

lietuviszkas laikrasztis, paskirtas reikalams ukinikų, praneszas žinias isz Lietuvos ir isz svetur su naudingais pamokinimais iszeina, Ragainėje syki ant mėnesio. Metine prekė: Maskolijoje su perneszimu kopertosa 6 rubl., su perneszimu per rubezių arba per rankas imant nuo parkupezių 3 rubl.; Prusuos su prisiuntimu 4 mark.; Amerikoje ir kitur 5 mark.

Velytina, kad ukinikai susitare išsziraszyditu po 5 eks., nės po penkis eks. kaipo pakelį siuncziant rokuojasi po 4 rubl., imant-gi deszimt eks. į kruvą po 3 rubl. 50 kap. su pristatymu.

➡ Adresas iszleistuvės:
Ragnit, (Ostpr). Kr. Woska.

➡ Varpo ➡

visi numeriai praėjusių metų da galimi gauti už senaję prekę per iszleistuvę Kr. Woska, Ragainėj-Ragnit (Ostpreussen.)

Kunigo Mikolo Miežinio

lietuviszka gramatika

da gaunama per iszleistuvę su pristatymu Maskolijoje už 75 kap.

Spauzdintą pas Kr. Woską, Ragainėje